

**Ελευσίνα: πολιτισμός, πολυπολιτισμικότητα,
αρχαία και βιομηχανική κληρονομιά.**

**Μια συμβολή στην κατανόηση του λόγου της
εξουσίας για την Ελευσίνα και μια προσπάθεια
άρθρωσης ενός αντιεξουσιαστικού αντίλογου.**

sabotage eleusis 2021

Το έντυπο αυτό διανέμεται χέρι με χέρι χωρίς αντίτιμο.

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες παράγεται όλο και πιο έντονα ένα συγκεκριμένο είδος λόγου για την πόλη της Ελευσίνας. Δημοσιεύεται στις τοπικές εφημερίδες και σε διάφορα καλλιτεχνικά και σχετικά με τον πολιτισμό site στο internet. Έχει την μορφή άρθρων, αρχιτεκτονικών, αρχαιολογικών και ιστορικών μελετών, διπλωματικών εργασιών και ομιλιών σε συνέδρια¹. Αυτός ο λόγος προσπαθεί σταθερά να κατασκευάσει την νέα ταυτότητα της πόλης ως πόλης κέντρου πολιτισμού και προσπαθεί να προσελκύσει και τον ανάλογο τουρισμό: κουλτουριάρηδες και καλλιτέχνες τουρίστες. Αυτός ο λόγος είναι ο κυρίαρχος λόγος για την πόλη και είναι κομμάτι της στρατηγικής για την καπιταλιστική ανάπτυξη της πόλης από μια μερίδα της εξουσίας και των αφεντικών της περιοχής. Η πολιτιστική πρωτεύουσα και το Proseleusis είναι έκφραση αυτής της στρατηγικής. Το φεστιβάλ Αισχύλεια το ίδιο. Η ευρωπαϊκή γιορτή της μουσικής επίσης.

Η τέχνη θα φέρει μεσοαστούς καταναλωτές στην πόλη, τις λεγόμενες “δημιουργικές τάξεις” (έτσι τους αποκαλούν τα τελευταία χρόνια διάφοροι αστοί διανοούμενοι ειδικοί στην ανάπτυξη πόλεων). Κάποιοι από αυτούς ίσως θελήσουν να κατοικήσουν κιάλας εδώ. Η τοπική οικονομία θα αναπτυχθεί. Τα αφεντικά θα ανοίξουν νέες επιχειρήσεις ή θα σώσουν και θα επεκτείνουν αυτές που ήδη έχουν. Οι εργάτες θα δουλέψουν. Κρίση τέλος. Όλα θα είναι τέλεια. Αυτή είναι η βασική ιδέα.

Αυτήν την βασική ιδέα πρέπει να την προωθήσει και να την καλλωπίσει ο κυρίαρχος λόγος. Πρέπει να την κάνει υλοποιήσιμη. Να την κάνει να ακούγεται ωραία στα αυτιά όλων. Πρέπει να προσεγγίσει τις “δημιουργικές τάξεις” και να τις φέρει στην πόλη, πρέπει να κατευθύνει την τοπική επιχειρηματικότητα προς τον πολιτισμό και πρέπει να ενθουσιάσει τους εργάτες της πόλης, να τους υποσχεθεί μια καλύτερη ζωή, λεφτά, στυλ και ταξική ανέλιξη. Πρέπει να φτιάξει το νέο αφήγημα της πόλης.

1. Όπως το συνέδριο “Πολιτισμός 2030: Είναι η τέχνη πρωτεύουσα;” που έγινε το Νοέμβριο του 2018 στο εργατικό κέντρο της Ελευσίνας και το οργάνωσε η “Ελευσίνα 2021 ΑΕ”.

Βασικά χαρακτηριστικά του λόγου που προσπαθεί να κατασκευάσει αυτό το νέο αφήγημα είναι συνήθως οι στερεότυπες αναφορές στην αρχαία ιστορία της Ελευσίνας, στο βιομηχανικό χαρακτήρα που απέκτησε η πόλη τον εικοστό αιώνα, στην ειρηνική συμβίωση των πληθυσμών της που μετανάστευσαν από διάφορα μέρη της χώρας και της μικράς ασίας και στην οικολογική καταστροφή που της προκάλεσαν οι βιομηχανίες. Αυτά όσον αφορά στο παρελθόν.

Όταν αναφέρεται στο παρόν και το μέλλον, αυτός ο κυρίαρχος λόγος λέει ότι οι κάτοικοι της πόλης σήμερα την αγαπάνε πολύ και ότι για αυτό σταμάτησαν να την εγκαταλείπουν, ότι μαθαίνουν σιγά σιγά από τα λάθη του παρελθόντος, αποκτούν οικολογική συνείδηση και όσον αφορά στις οικονομικές τους δραστηριότητες κάνουν στροφή προς τον πολιτισμό.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί έναν αντίλογο. Έναν αντιεξουσιαστικό αντίλογο. Είναι μια προσπάθεια να ειπωθούν μερικά βασικά πράγματα για την πόλη και την ζωή σε αυτήν. Μερικά βασικά πράγματα, που δεν έχουν ειπωθεί εδώ και χρόνια (αν ειπώθηκαν και ποτέ), ως σημεία κριτικής στον κυρίαρχο λόγο.

Ένας αντιεξουσιαστικός αντίλογος, αν θέλει να είναι αποτελεσματικός σε μια περιοχή που το είδος του είναι σπάνιο (ή έστω νεογέννητο), πρέπει να ξεκινήσει αμφισβητώντας όλα αυτά που από πολλούς θεωρούνται αυτονόητα και συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στη διανοητική παρακμή σε αυτά τα μέρη. Αυτά που θα ειπωθούν στο κείμενο που ακολουθεί είναι τα βασικά διότι εναντιώνονται σε αυτά ακριβώς που η εξουσία και τα αφεντικά θεωρούν ότι πρέπει να χαρακτηρίζουν την Ελευσίνα: τα αρχαία της (ή τουλάχιστον την παρούσα σημασία και χρήση τους), τη βιομηχανική της ιστορία (δηλαδή τη δικιά τους αφήγηση), την βιομηχανική της κληρονομιά (όπως αυτοί την ορίζουν) και την (αποκλειστικά ελληνική) πολυπολιτισμικότητά της.

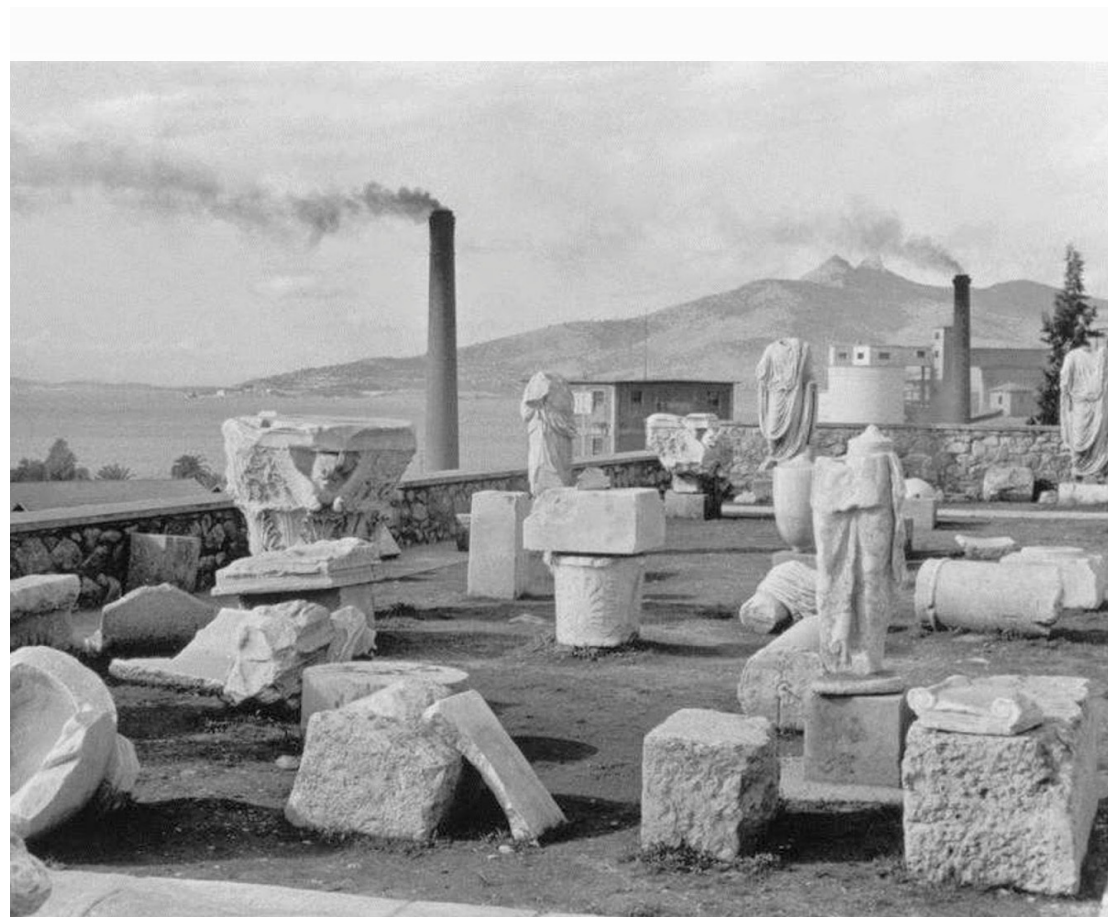

για περισσότερα κείμενα ενάντια στην πολιτιστική πρωτεύουσα και όχι μόνο:
sabotage-eleusis21.espivblogs.net

για επικοινωνία:
sabotage-eleusis21@espiv.net

Κεφάλαιο 1°:

Αγέλαστος πέτρα

Το δημοφιλές ντοκιμαντέρ “Αγέλαστος Πέτρα” ήταν μια δυναμική δήλωση παρουσίας των τότε πολιτισμένων. Είπε ότι η ζωή στην Ελευσίνα δεν μπορεί να νοηθεί σαν κάτι ανεξάρτητο από τα αρχαία. Προσπάθησε να περιγράψει μια σύνδεση μεταξύ των αρχαίων και της πόλης η οποία είναι τάχα αυτονόητη και αιώνια. Υπονόησε ότι όταν αυτή η σύνδεση απειλείται να διακοπεί τότε η ζωή στην Ελευσίνα και η Ελευσίνα η ίδια χάνουν το νόημά τους, παρακμάζουν. Στην πραγματικότητα όμως το ντοκιμαντέρ επιχείρησε να κατασκευάσει αυτήν την σύνδεση περιγράφοντάς την. Ανέδειξε το ζήτημα των αρχαίων, του (μη) σεβασμού τους από την τοπική κοινωνία και της (μη) αξιοποίησής τους από την τοπική και κρατική εξουσία, καθώς η όψη και η χρήση της πόλης άλλαξε κατά την δεκαετία του 90. Την δεκαετία αυτή έγινε παντού αισθητό το τέλος μιας εποχής και η αρχή μιας νέας. Τα εργοστάσια είτε κλείνουν (κάποια από αυτά) είτε μειώνουν κατά πολύ τον αριθμό των εργατών τους (σχεδόν όλα) και ο τριτογενής τομέας έρχεται δυναμικά στο προσκήνιο. Είναι η εποχή επίσης που τα αρχαία έχουν την ευκαιρία να παίξουν το δικό τους ρόλο στην πόλη, πρωταγωνιστικό ρόλο αυτήν την φορά διότι, όσο τα εργοστάσια ήταν το κέντρο του (οικονομικού κυρίως) ενδιαφέροντος, τα αρχαία είχαν ρόλο κομπάρσου. Το ντοκιμαντέρ έδειξε ότι τα αρχαία είναι εδώ, είναι πολλά και περιμένουν την οικονομική και περαιτέρω εθνική τους αξιοποίηση. Ελλείπει σοβαρής κριτικής ικανότητας όλα αυτά τα χρόνια το ντοκιμαντέρ αυτό είναι κάτι σαν την τελευταία λέξη όχι μόνο των αρχαιολόγων, των εναλλακτικών και των δημάρχων αλλά και των προοδευτικών και αριστερών “κινηματιών” της πόλης.

Για να κατανοήσουμε το λόγο που τα αρχαία θεωρούνται σημαντικά σήμερα, το περιεχόμενο της σπουδαιότητας τους και το αν αυτή η σπουδαιότητα είναι ή δεν είναι κρατικό κατασκεύασμα (όπως επίσης για να κατανοήσουμε και την συνεισφορά της αγέλαστου πέτρας στην κοινωνικοποίηση αυτής της σπουδαιότητας), θα ήταν χρήσιμη μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση. Έτσι θα δούμε ότι τα αρχαία δεν γινόταν από πάντα και από όλους αντιληπτά με τον ίδιο τρόπο και η χρήση τους δεν ήταν η ίδια.

Η εθνική, κρατική και αρχαιολογική αντίληψη (την οποία αναπαράγει με τον τρόπο της και η αγέλαστος πέτρα) λέει σήμερα ότι τα αρχαία πρέπει να έχουν εμπορική χρήση ως εκθέματα σε επιτηρούμενους, αποστειρωμένους, περίφρακτους χώρους και σε μουσεία προσελκύοντας τουρίστες, ενώ παράλληλα αναγνωρίζει σε αυτά μια ιδεολογική χρησιμότητα ως αποδείξεις του μεγαλείου ενός αρχαίου πολιτισμού, του οποίου συνέχεια υποτίθεται πως

είναι η σύγχρονη Ελλάδα. Παλιότερα η αντίληψη αυτή ήταν διαφορετική. Ενώ το ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του έως και σήμερα αναγνωρίζει σταθερά στα αρχαία την ιδεολογική τους χρησιμότητα, τον πρώτο ένα-ενάμιση (στο περίπου) αιώνα της ζωής του το ελληνικό κράτος δεν έβλεπε σε αυτά κανένα ιδιαίτερο οικονομικό ενδιαφέρον.

Η τοπική κοινωνία από τη μεριά της μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα είχε τη δική της εντελώς άλλη άποψη για το νόημα των αρχαίων και για τη χρήση τους. Χρησιμοποιούσε μέχρι το 1917 τα μάρμαρα για να χωρίζει τα χωράφια της², ενώ μέχρι το 1859 έχτιζε τα σπίτια της στο χώρο που σήμερα λέμε αρχαιολογικό. Το 1859 ήρθε η αρχαιολογική υπηρεσία του ελληνικού κράτους και προσπάθησε να βάλει τα αρχαία ξανά στη “θέση” τους. Ανάγκασε (με απαλλοτριώσεις) το χωριό να ξαναχτιστεί έξω από τον αρχαιολογικό χώρο και απαγόρευσε κάθε χρήση αρχαίων μαρμάρων από οποιονδήποτε εκτός από το κράτος³. Σε συνεργασία με το (για τα δεδομένα της εποχής) σχολείο του χωριού οι αρχαιολόγοι είπαν στους ελευσίνιους μερικά πράγματα για την αρχαιότητα γενικά, για τον Όμηρο και για τα ελευσίνια μυστήρια και ότι η Δήμητρα είναι αρχαία θεά και όχι αγία του χριστιανισμού κάνοντας μια πρώτη προσπάθεια να δώσουν αξία μνημείου και το εθνικό νόημα που ήθελαν στις αρχαίες πέτρες. Έτσι επιβλήθηκε η μία και μοναδική νόμιμη χρήση τους ως αξιοθέατα.

Η εποχή όμως ήταν τέτοια που, όπως είπαμε, τα αρχαία δεν είχαν και τόσο οικονομικό ενδιαφέρον για το κράτος, αλλά κυρίως εθνικό και η Ελευσίνα ήταν μια περιοχή ευνοϊκή για βιομηχανική ανάπτυξη. Έτσι, το κράτος και το κεφάλαιο διάλεξαν τελικά για την Ελευσίνα τα εργοστάσια και όχι τα μουσεία και, αργά αλλά σταθερά, από τα τέλη του δέκατου ένατου και για σχεδόν όλο τον εικοστό αιώνα τα εργοστάσια πολλαπλασιάστηκαν και διευρύνθηκαν, ενώ η πλειοψηφία του πληθυσμού της πόλης που ήταν εργάτες δεν είχε ούτε τον χρόνο ούτε και το ενδιαφέρον να αναγνωρίσει την αξία των αρχαίων και να τα θαυμάσει. Αυτό το έκαναν περιθωριακά μόνο μερικοί αστοί.

Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου αλλά και τις πρώτες δεκαετίες μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, η Ελευσίνα υπέστη πολύ σοβαρές και

2. “Η Ελευσίνα στα νεότερα χρόνια. Ανθρωπολογικά, κοινωνιολογικά, ιστορικά, πολιτιστικά στοιχεία”, Βαγγέλης Π. Λιάπης, 1993, σελ. 58.

3. Μέχρι τότε γίνονταν συχνά αρχαιοκαπηλίες από διάφορους αρχαιολάτρες και αρχαιολόγους Ευρωπαίους ταξιδιώτες. “Ιστορία της Ελευσίνας από τη βυζαντινή περίοδο μέχρι σήμερα”, Βασίλειος Βλ. Σφυρόερας, εκδόσεις Δήμου Ελευσίνας, 2005, σελ. 78.

εντυπωσιακές αλλαγές. Μετατράπηκε σε πόλη, τα εργοστάσια έγιναν ο κυρίαρχος λόγος ύπαρξής της και απέκτησε ένα αρκετά μεγάλο αριθμό προλετάρων που συσώρευαν καθημερινά ταξικό μίσος για ζητήματα που αφορούσαν τη στοιχειώδη τους επιβίωση και αξιοπρέπεια. Όλη αυτήν την περίοδο οι καπιταλιστές, με πρωταγωνιστές αυτού του Τιτάν, κατέστρεψαν και εκμεταλλεύτηκαν όχι μόνο την εργατική δύναμη, αλλά και το περιβάλλον και πολλά από τα αρχαία. Τα λατομεία του Τιτάν έτρωγαν σιγά σιγά την πίσω όψη του βουνού του αρχαιολογικού χώρου και παράλληλα με τους εκατοντάδες τόνους σκόνης που απελευθέρωναν τα φουγάρα τους καθημερινά στην ατμόσφαιρα κατέστρεφαν τα πνευμόνια των προλετάρων και τα αρχαία πάνω στα οποία κάθονταν. Οι προλετάριοι όλη αυτήν την εποχή κυριολεκτικά δεν έδωσαν δεκάρα για τα αρχαία. Κύρια έγνοια τους ήταν, πέρα από την ανατίμηση της εργασίας και της ζωής τους, να μην κομματιάζονται και να μην πεθαίνουν στη δουλειά ή λόγω αυτής, ενώ οι προλετάριας γυναίκες και τα παιδιά τους, όταν δεν δούλευαν και αυτές κι αυτά, είχαν να ανησυχούν, στα πλαίσια της επιβίωσης τους και προσπαθώντας να ζήσουν μια ζωή ανθρώπινη, για τη θάλασσα και τον αέρα που καθημερινά χρησιμοποιούσαν και ανέπνεαν και που χρόνο με το χρόνο φανερά καταστρέφονταν λόγω της μόλυνσης (από την σκόνη του Τιτάν και τη λειτουργία του λιμανιού κυρίως, αλλά και λόγω της λειτουργίας των άλλων εργοστασίων). Για να κατανοήσουμε το πόσο μακριά από τις καθημερινές έγνοιες των ανθρώπων αυτών ήταν η καταστροφή των αρχαίων, αρκεί να σκεφτούμε πόσο πιο σοβαρά προβλήματα είχαν. Για παράδειγμα, πέρα από τα συχνά εργατικά ατυχήματα λόγω της έλλειψης μέτρων ασφάλειας και λόγω των απάνθρωπων ρυθμών και συνθηκών της εργασίας, οι προλετάριοι που κατοικούσαν στα οικήματα Τιτάν έπρεπε κάθε φορά που το λατομείο ανατίναζε το βουνό (χτύπαγαν κάτι καμπάνες για προειδοποίηση) να κλείνονται στα σπίτια τους έτσι ώστε να μην τους έρθει καμία πέτρα (ή κανένα αρχαίο) στο κεφάλι. Άντε να πεις τώρα σε αυτούς τους ανθρώπους ότι πρέπει να νοιάζονται για το αν οι πέτρες που έβρεχε είναι αρχαίες ή όχι και αν αυτό ήταν κρίμα για τα αρχαία.

Όλα αυτά τα χρόνια τα αρχαία ήταν για τους περισσότερους προλετάρους απλά μερικές περιέργες πέτρες που κάποιιο λίγοι εξίσου περιέργοι διανοούμενοι, δάσκαλοι και άνθρωποι του κράτους που μίλαγαν την καθαρεύουσα έλεγαν ότι αυτές οι πέτρες είναι πολύ σημαντικές, αλλά κανείς δεν τους άκουγε⁴. Μόνο λίγο, μερικά χρόνια πριν την χούντα, αυτοί

4. Το 1966 η "Κοσμητεία Εθνικού Τοπίου και Πόλεων" μαζί με μια ομάδα αρχαιολόγων και φιλόρχαων σε ανακοίνωσή τους, που απειλούσε να καταγγείλει την Ελλάδα στην unesco για την κατάσταση στην Ελευσίνα, μιλάνε για την καταστροφή των αρχαίων από την επικάλυψη της σκόνης του Τιτάν και για τις

οι άνθρωποι σταμάτησαν να είναι τόσο περίεργοι. Αυτό έγινε κυρίως στα πλαίσια του μορφωτικού και εκπολιτιστικού συλλόγου της Ελευσίνας για τον οποίο γίνεται λόγος στην επόμενη παράγραφο. Μετά την χούντα και πριν το 1981, με την βοήθεια του ίδιου συλλόγου πάλι, οι αρχαιολάτρες (που σιγά σιγά όλο και περισσότερο τους αγκάλιαζε το κράτος) εκμεταλλεύτηκαν τις οικολογικές ανησυχίες που είχαν δικαίως δημιουργηθεί και την ταξική αυτοπεποίθηση που ξανάβρισκε το προλεταριάτο εκείνα τα χρόνια στην Ελευσίνα⁵ (όπως και σε όλη την Ελλάδα) και κόσταραν πλάι τους και το ζήτημα των αρχαίων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει μια σύντομη αναφορά στο μορφωτικό και εκπολιτιστικό σύλλογο της Ελευσίνας που λειτούργησε τις περιόδους 1957-1967 και 1974-1976 και ο οποίος συνέβαλε τα μέγιστα (περισσότερο και πιο αποτελεσματικά από κάθε άλλο την εποχή εκείνη) στην εξοικείωση των εργατών με τα αρχαία. Γράφτηκε παραπάνω ότι η μεγάλη μάζα του προλεταριάτου της πόλης δεν νοιαζόταν καθόλου για τα αρχαία. Πρέπει να ειπωθεί όμως τώρα ότι οι αριστεροί φοιτητές της Ελευσίνας (από την ΕΔΑ και τριγύρω της) που στελέχωσαν το μορφωτικό και εκπολιτιστικό σύλλογο, οι οποίοι την είδαν κατά κάποιο τρόπο σωτήρες ή τουλάχιστον διαφωτιστές των αμόρφωτων φτωχών (και που σε μεγάλο βαθμό τελικά με τον ίδιο τρόπο τούς αντιλήφθηκε και ένα σημαντικό κομμάτι των φτωχών αυτών), δεν είχαν και αυτοί την ίδια στάση. Αυτοί οι αριστεροί φοιτητές λοιπόν έχοντας την αντίληψη ότι οι προλεταριακές μάζες πρέπει να μορφωθούν και να εκπολιτιστούν έτσι, ώστε να επαναστατήσουν ή τουλάχιστον να αγωνιστούν για μια καλύτερη ζωή, αλλά μη αντιλαμβανόμενοι το περιεχόμενο αυτής της μόρφωσης και αυτού του εκπολιτισμού αντικαπιταλιστικά, αντιπατριωτικά και αντικρατικά, φτιάξανε τελικά ένα σύλλογο που ήταν ένα παράλληλο του κρατικού σχολείο με (όσο μπορούσαν κρυφό) αριστερό προσανατολισμό. Στα πλαίσια του μορφωτικού και εκπολιτιστικού συλλόγου φτιάξανε δανειστική βιβλιοθήκη, παίζανε σκάκι και πινγκ πονγκ,

βλάβες που προκαλεί αυτή η σκόνη στην υγεία όσων την εισπνέουν. Κάνουν ιδιαίτερη αναφορά στους κατοίκους των οικημάτων Τιτάν ("Ιστορία της Ελευσίνας από τη βυζαντινή περίοδο μέχρι σήμερα", Βασίλειος Βλ. Σφυρόερας, εκδόσεις Δήμου Ελευσίνας, 2005, σελ. 128-129). Αυτή η ανακοίνωση αν και αναφέρεται έμμεσα και σε ένα εργατικό ζήτημα, δεν τράβηξε το ενδιαφέρον ούτε των εργατών ούτε κάποιου άλλου κοινωνικού κομματιού του κόσμου της πόλης.

5. Στην Ελευσίνα αυτήν την περίοδο το οικολογικό ζήτημα προβάλλεται και πολύ από τον δήμο, ο οποίος πλέον είναι αριστερός. Όσον αφορά τους ταξικούς αγώνες, στην Ελλάδα αναπτύσσεται μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 70 ένα αυτόνομο και συγκρουσιακό απεργιακό κίνημα το οποίο ξεκινάει από την Ελευσίνα το 1974 με την άγρια απεργία στην National Can όπου συμμετέχουν και 100 πακιστανοί εργάτες.

κάνανε προβολές ταινιών σε συνεργασία με κινηματογράφους της πόλης. Οργανώνανε διαλέξεις με προοδευτικούς, μη δεξιούς ομιλητές (αν και αυτό όχι πάντα) για διάφορα επιστημονικά και εθνικά, κοινωνικά, πολιτικά ζητήματα και διοργάνωναν συναυλίες με αριστερούς star του λαϊκού τραγουδιού (όπως π.χ. ο Μίκης Θεοδωράκης). Τέλος κάνανε και εκδρομές-ξεναγήσεις σε διάφορους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας. Όλες αυτές οι δραστηριότητες τις αγκάλιασε μαζί ο κόσμος της Ελευσίνας παρά τις συχνές ενοχλήσεις και αποτροπές της αστυνομίας. Και μπορεί όντως να ήταν από τις πιο αξιόλογες που παίζανε εκείνη την εποχή στην πόλη. Ο σύλλογος όμως την ίδια στιγμή που είχε μια αρκετά αξιόλογη παρουσία στην πόλη γινόταν και ο πιο καλός αφομοιωτής των προλεταριακών αρνήσεων και διασφαλιστής της κοινωνικής ειρήνης. Αυτή η ιδιότητά του θα φανεί πολύ χρήσιμη αργότερα σε αρκετά στελέχη του, τα οποία όλα αυτά τα χρόνια θα εκπαιδευτούν καλά στην τέχνη της αφομοίωσης. Αρκετά ιδρυτικά στελέχη του συλλόγου γίνανε και πριν και μετά την χούντα δημοτικοί σύμβουλοι (Μίμης Θεοδώρου), δημάρχοι (Μιχάλης Λεβέντης), βουλευτές (Θανάσης Λεβέντης, Πάγκαλος) και υπουργοί.

Όσον αφορά τώρα στα αρχαία, οι εκδρομές-ξεναγήσεις σε αρχαιολογικούς χώρους που οργάνωσε ο σύλλογος και που ο κόσμος της Ελευσίνας τις έβλεπε (στην αρχή τουλάχιστον) ως εκδρομές-σκέτο, μιας και πρώτη φορά του δινόταν η ευκαιρία να κάνει εκδρομές, έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην εξοικείωση αρκετών ελευσίνιων εργατών με την σπουδαιότητα των αρχαίων και στην εκτίμησή τους. Δημιούργησαν επίσης μια άποψη σε αυτόν το κόσμο ότι οι αγώνες για μια καλύτερη ζωή πρέπει να συμπεριλάβουν, εκτός των εργασιακών και άλλων κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων, και το ζήτημα των αρχαίων, αφού το έλεγαν άλλωστε και οι “πιο αγωνιστές, πιο μορφωμένοι, πιο πρωτοπόροι” άνθρωποι (και μελλοντικοί δημοτικοί σύμβουλοι, δήμαρχοι και βουλευτές) του συλλόγου. Με τέτοιους τρόπους (και με άλλους που μας διαφεύγουν ίσως) το ζήτημα των αρχαίων μπήκε σφήνα στους ταξικούς αγώνες της εποχής και σε αυτούς που ακολούθησαν. Μάλιστα, μετά την χούντα, η δημοτική αρχή αποτελούνταν κυρίως από ανθρώπους του συλλόγου που πλέον είχαν, πέρα από την υποστήριξη του κόσμου και την χρόνια συμπάθειά του, και τις μεγάλες δυνατότητες που τους πρόσφερε ο μηχανισμός του δήμου. Για την ακρίβεια ο σύλλογος εξελίχτηκε σε δημοτική αρχή και συνέχισε έτσι το έργο του. Αυτό είχε ως επόμενο οι άνθρωποι του συλλόγου πλέον να ακούγονται πιο πολύ και πιο δυνατά και να πετυχαίνουν και πρακτικά αποτελέσματα όσον αφορά στο ζήτημα των αρχαίων (αλλά και των άλλων ζητημάτων γενικότερα).

Από το 1981 και ύστερα, και ενώ αρκετές από τις προλεταριακές αρνήσεις της δεκαετίας του 70 είχαν ήδη αρχίσει να αφομοιώνονται, οι αρχαιολάτρες (αρχαιολόγοι και μη) όχι απλά δεν ήταν πλέον περίεργοι στα μάτια της πλειοψηφίας του κόσμου της Ελευσίνας, αλλά τα λόγια τους είχαν αποκτήσει βαρύτητα και κρατική υποστήριξη. Πλέον, οι αρχαιολάτρες είχαν καταφέρει να διαπαιδαγωγήσουν έτσι τον πληθυσμό της πόλης, ώστε τα αρχαία να σημαίνουν κάτι το σπουδαίο, κάτι το οποίο πρέπει να προστατευθεί και να αξιοποιηθεί περισσότερο εθνικά και γιατί όχι και οικονομικά. Έχοντας φτάσει η δεκαετία του 90, το κράτος είχε ήδη συγκροτήσει την σημερινή του αντίληψη για τα αρχαία (την αντίληψη της εθνικής και οικονομικής αξιοποίησης) και όλα ήταν έτοιμα, δεδομένου ότι η παρουσία των εργοστασίων είχε πάψει εδώ και μερικά χρόνια να είναι ανταγωνιστική στην εμπορική αξιοποίηση των αρχαίων, για να ξεκινήσει αυτή η αντίληψη να κοινωνικοποιείται και σιγά σιγά να περνάει στην πράξη. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον είναι λογικό που ξεκίνησε να παράγεται και κάτι σαν την “Αγέλαστο πέτρα”. Στην ουσία ήταν ένας τρόπος για την νέα κρατική αυτή αντίληψη να συναντήσει τον κόσμο της Ελευσίνας. Οι ελευσίνιοι ήταν έτοιμοι να συμμετέχουν με χαρά στα γυρίσματα, το κράτος θα τα επιχορηγούσε ευχαρίστως και ο Κουτσαφτής είχε ήδη πολλή έμπνευση. Τελικά σε μια δεκαετία μια επιτυχία ήταν έτοιμη να βγει στις οθόνες.

Έχοντας γνώση των παραπάνω ένα είναι δεδομένο. Οποιαδήποτε στοιχειωδώς αντικρατική, αντεθνική και προλεταριακή προσπάθεια κατανόησης του ζητήματος των αρχαίων και της θέσης τους στην πόλη και την ζωή μας, σίγουρα δεν μπορεί να βρίσκει τίποτα χρήσιμο στην αγέλαστο πέτρα. Κάθε τέτοια προσπάθεια οφείλει να συγκροτήσει και να προωθήσει μια αντίληψη ριζικά διαφορετική από την εθνική, κρατική, αρχαιολατρική. Η κριτική και η απαξίωση ολόκληρης της πατριωτικής ιδεολογίας που περιβάλλει και νοηματοδοτεί τα αρχαία πρέπει να βρίσκεται στον πυρήνα αυτής της αντίληψης. Μια τέτοια αντίληψη θα στρέφεται ενάντια στην εθνική κατασκευή του παρόντος και συγκεκριμένα στην ιδιαίτερη μορφή που παίρνει στην πόλη της Ελευσίνας, διότι θα αμφισβητεί ένα από τα θεμέλια αυτής της κατασκευής. Μια τέτοια αντίληψη θα εναντιώνεται στην κατασκευή της νέας ταυτότητας της πόλης που περιέχει τα αρχαία ως βασικό συστατικό της στοιχείο.

Δεν υπάρχει τίποτα κοινό ανάμεσα στην αρχαία Ελευσίνα και την σύγχρονη. Ό,τι πλασάρεται ως τέτοιο είναι απλά ένα κρατικό κατασκευάσμα. Δεν έχει νόημα να είμαστε περήφανοι για ό,τι γινόταν στην Ελευσίνα πριν μερικές χιλιάδες χρόνια και είναι παράλογο να θεωρούμε ότι η όποια σπουδαιότητα της πόλης στην αρχαία εποχή θα βρει την συνέχειά της στη σύγχρονη “σπουδαιότητα” που πάει να φτιάξει ο δήμος με τους πολιτισμένους και την παρέα τους. Το σύνολο όσων γνωρίζουμε για την αρχαία Ελευσίνα φτάνει σε μας διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο που όχι απλά δεν είναι η αλήθεια (αν υπάρχει τέτοιο πράγμα) αλλά είναι ό,τι ακριβώς χρειάζεται η σύγχρονη Ελευσίνα για να αποκτήσει οικονομική και εθνική αξία σήμερα. Είναι έτσι διαμορφωμένο, ώστε να προσελκύει τουρίστες και να δικαιολογεί εθνικές αφηγήσεις. Μιας και δεν νιώθουμε λοιπόν απόγονοι των αρχαίων ελλήνων (καλά καλά δεν νιώθουμε έλληνες) αλλά ούτε και μας αρέσει το στυλάκι του αρχαιολάτρη κουλτουριάρη τουρίστα που οι πολιτισμένοι και ο δήμος θέλουν να προσελκύσουν στην πόλη που φτιάχνουν, η ανταγωνιστική μας δραστηριότητα θα πρέπει να εστιάζει στην ανάδειξη, κατασκευή και εφεύρεση όψεων και ανακάλυψη χρήσεων της πόλης που θα είναι πιο ελεύθερες και αντιεμπορευματικές, μη επιτηρούμενες και ανεξέλεγκτες, που δεν θα χωρούν εθνικές αφηγήσεις και θα νοηματοδοτούν τα αρχαία (αν δεν τα έχουν χεσμένα) σίγουρα με εντελώς διαφορετικό, μη εθνικό και μη εμπορικό τρόπο.

Κεφάλαιο 2°:

“Ειρηνική” συμβίωση και πολυπολιτισμικότητα: η καλύτερη κρυψώνα του ρατσισμού στην Ελευσίνα

Από το 1922 που ήρθαν οι μικρασιάτες η αρβανίτικη κατά κύριο λόγο σύνθεση του πληθυσμού της πόλης άλλαξε θεαματικά. Στους 4000 περίπου αρβανίτες προστέθηκαν 2000 περίπου μικρασιάτες προλετάριοι. Οι μικρασιάτες εγκαταστάθηκαν στο τότε όρια της πόλης επεκτείνοντας την. Ο διαχωρισμός μεταξύ ντόπιων και μεταναστών αποτυπωνόταν ξεκάθαρα στο χώρο. Το ίδιο έγινε και μετά τον πόλεμο, όταν ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλοι μετανάστες προλετάριοι. Συμιακοί, ηπειρώτες, μακεδόνες, πόντιοι, κρητικοί, πελοποννήσιοι, χιώτες και άλλοι. Όλοι τους εγκαταστάθηκαν στα όρια της πόλης επεκτείνοντας την.

Όσον αφορά στη χωρική κατανομή των πληθυσμών βλέπουμε ότι δεν υπάρχει και πολλή συμβίωση, τουλάχιστον με την έννοια της συμβίωσης στην ίδια γειτονιά. Η συμβίωση υφίσταται κυρίως μέσα στο εργοστάσιο, όπου δουλεύουν δίπλα δίπλα με τις ίδιες συνθήκες και με τους ίδιους μισθούς ντόπιοι εργάτες και μετανάστες μαζί.

Στον μεσοπόλεμο δεν υπήρχε μόνο ταξική εκμετάλλευση και καταπίεση, υπήρχε και ένας αποκάλυπτος ταξικός ρατσισμός που είχε στο στόχαστρο του ολόκληρη την εργατική τάξη. Το κράτος και η αστική τάξη θεωρούσαν ότι οι εργάτες και οι εργάτριες είναι κατώτεροι άνθρωποι γενικά που πρέπει απλά να δουλεύουν και να σκοτώνονται στους πολέμους. Και αυτήν την αντίληψη δεν την έκρυβαν καθόλου. Έτσι, η διαχείριση της εργατικής τάξης γινόταν κατά κύριο λόγο με ωμή βία. Με μπάτσους και στρατό. Όποτε οι εργάτες αγωνίζονταν, αντιμετώπιζαν μόνο καταστολή. Για αυτόν το λόγο η ταξική ενότητα ήταν κάτι παραπάνω από ζήτημα συνείδησης για τους προλετάριους, ήταν μια καθημερινή υλική αναγκαιότητα. Αυτή η αναγκαιότητα λοιπόν επέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στη συμβίωση των εργαζόμενων πληθυσμών της Ελευσίνας να είναι ειρηνική. Η ειρηνική συμβίωση ήταν ταξική αλληλεγγύη. Αυτός ήταν ο μοναδικός τρόπος για να έχουν μια πιο ανθρώπινη επιβίωση. Ήταν προϋπόθεση για οποιοδήποτε αγώνα για μια πιο αξιοπρεπή ζωή. Αυτό φαίνεται άλλωστε από τις απεργίες στις οποίες συμμετείχαν και οι μικρασιάτες πρόσφυγες ήδη από το 1924. Ύστερα, αυτή η ειρηνική συμβίωση δεν σαμποταρίστηκε και πολύ από το κράτος και τα αφεντικά. Από την μεριά των καπιταλιστών, αυτοί είχαν ανάγκη για όλο και περισσότερη εργατική δύναμη. Για αυτό το λόγο άλλωστε το κράτος έστειλε στην Ελευσίνα τους 2000 μικρασιάτες. Οι καπιταλιστές αφού μπορούσαν να εκμεταλλευτούν όλους τους εργάτες αποδοτικά, δεν χρειάζονταν τόσο πολύ να τους διαχωρίσουν σύμφωνα με κάποιο εθνικό κριτήριο. Και αν χρειάζονταν ένα κριτήριο διαχωρισμού αυτό ήταν καλύτερα το πολιτικό. Οι ριγμένοι ήταν οι αριστεροί συνδικαλιστές οι οποίοι σιγά σιγά άρχιζαν να υπάρχουν

και στην Ελευσίνα. Από τη μεριά του κράτους, δεδομένης της στάσης των καπιταλιστών και αφού όλοι οι κάτοικοι της Ελευσίνας ήταν έλληνες (ή έστω αρκετά ελληνοποιημένοι) η ειρηνική συμβίωση δεν απειλούσε καμία εθνική ενότητα, ή τουλάχιστον δεν την απειλούσε περισσότερο από όσο η ίδια η ύπαρξη της οργανωμένης εργατικής τάξης από μόνη της.

Μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο η ειρηνική συμβίωση των κατοίκων της Ελευσίνας συνεχίζει να υπάρχει, αλλά ύπαρξή της πλέον στηρίζεται όλο και λιγότερο στην προλεταριακή κοινότητα και όλο και περισσότερο στο γεγονός ότι δεν κρίνεται ακόμα σκόπιμο από το κεφάλαιο να καταργηθεί. Ο μεταπολεμικός ελληνικός καπιταλισμός, καθώς αναπτύσσεται, αρχίζει να εφαρμόζει πιο εκλεπτυσμένες και όχι τόσο βίαιες μεθόδους διαχείρισης, καταπίεσης και εκμετάλλευσης για το μεγαλύτερο κομμάτι της εργατικής τάξης, διατηρώντας βέβαια τις ίδιες αρχαϊκές του όψεις για το άλλο, καθόλου αμελητέο, κομμάτι της τάξης, το πολιτικοποιημένο, τους αριστερούς, που είναι και οι ηττημένοι του εμφύλιου. Αυτήν την περίοδο το κράτος και το κεφάλαιο θέλουν και προσπαθούν να διαχωρίσουν την εργατική τάξη από το πιο αγωνιστικό της κομμάτι να μην χρησιμοποιώντας μια εθνική ιδεολογία, την ιδεολογία της εθνικοφροσύνης, αλλά όχι διαχωρίζοντάς την ίδια την τάξη με βάση την εθνικότητα και την καταγωγή. Στην Ελευσίνα η βίαιη μορφή της διαχείρισης του προλεταριάτου δεν είναι τόσο έντονη, διότι το πιο αγωνιστικό κομμάτι της τάξης της πόλης περιορίζει από μόνο του την αγωνιστικότητά του στα πλαίσια της όποιας νομιμότητας του παρέχει ο συνδικαλιστικός θεσμός. Αυτό μπορεί να εξηγείται από το γεγονός ότι αυτοί οι άνθρωποι κατά ένα μέρος είναι μετανάστες που πρόσφατα έχουν έρθει στην πόλη από διάφορα μέρη της επαρχίας. Αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να έχουν ήδη γνωρίσει την ήττα του εμφύλιου εκεί και να έχουν ζήσει τις συνέπειές αυτής της ήττας εκεί και έτσι, δεδομένου ότι ως νέοι κάτοικοι της πόλης δεν έχουν σχέσεις με τους ντόπιους, προσπαθούν να κάνουν μια νέα ήρεμη αρχή ελπίζοντας ότι εδώ το κράτος θα τους αφήσει ήσυχους. Ένας άλλος παράγοντας είναι το μικρό μέγεθος της πόλης. Η Ελευσίνα δεν είναι Αθήνα, ώστε να υπάρχει η ασφάλεια της ανωνυμίας (με τον όποιο τρόπο υπήρχε αυτή τότε στην Αθήνα) ή η εναλλακτική για τους νέους της νεοεμφανιζόμενης τότε αντικουλτούρας του ροκ με τις όποιες αλήτικες και ανήθικες συμπεριφορές την συνόδευαν. Στην Ελευσίνα ο μπάτσος μπορούσε να ξέρει φατσικά ή και προσωπικά τον κάθε "ύποπτο" και "επικίνδυνο" και πολύ πιο εύκολα να του κάνει τη ζωή δύσκολη. Τα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, η αστυνομική τρομοκρατία και σε κάποιες περιπτώσεις και η εξορία ήταν μέθοδοι πειθαρχησης των προλεταρίων

που εφαρμόζονταν και στην Ελευσίνα άλλωστε. Άλλος ένας παράγοντας που έπαιξε ρόλο είναι ότι αυτά τα χρόνια της μετεμφυλιακής καπιταλιστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα η παραγωγικότητα της εργασίας αυξάνεται αρκετά και για πρώτη φορά μάλλον είναι δυνατόν και στην Ελευσίνα και στην Ελλάδα γενικότερα να βελτιώνεται κάπως το βιοτικό επίπεδο των εργατών και των εργατριών δίχως να μειώνεται ο βαθμός της εκμετάλλευσης τους, ενώ παράλληλα κάποιοι λίγοι εργάτες και εργάτριες να μπορούν να ανελιχθούν και ταξικά. Έτσι η επιβίωση γίνεται πιο εύκολη και πιο υποφερτή. Η ειρηνική συμβίωση στην Ελευσίνα συνεχίζει να υπάρχει λοιπόν, αν και η προλεταριακή αγωνιστικότητα έχει καμφθεί ως ένα βαθμό, χωρίς να ενοχλεί τα αφεντικά. Η διάλυσή της δεν τους έχει φανεί ακόμα χρήσιμη και αναγκαία.

Αυτή η κατάσταση αλλάζει όμως μετά την χούντα, την εποχή από το 1981 και ύστερα. Αυτά τα χρόνια η ειρηνική συμβίωση στην Ελευσίνα παύει να είναι αποτέλεσμα της προλεταριακής κοινότητας, αφού η τελευταία διαλύεται. Η ειρηνική συμβίωση πλέον μένει μετέωρη.

Ο ελληνικός καπιταλισμός της μεταπολίτευσης, απαντώντας στη σύντομη προλεταριακή ανταρσία της δεκαετίας του 70 με αφομοίωση, αυτήν την περίοδο ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό την εργατική του τάξη στο πολιτικό σύστημα και το κράτος σταματάει την καταστολή της αριστεράς. Το κράτος καταφέρνει να πειθαρχεί την εργατική τάξη με όλο και λιγότερη βία. Οι πραγματικοί μισθοί ανεβαίνουν (χωρίς βέβαια πάλι να μειώνεται ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργασίας) με τίμημα την αντικατάσταση της ταξικής συνείδησης και της προλεταριακής αγωνιστικότητας από την λογική του μέσου, της γνωριμίας, του βύσματος, από την καφρίλα που συνοδεύει την ατομική ανέλιξη, από τον μικροαστικό ατομισμό. Μεγάλα κομμάτια της εργατικής τάξης μικροαστικοποιήθηκαν είτε στην πραγματικότητα είτε συνειδησιακά. Στην πόλη της Ελευσίνας πολλοί κάτοικοι πλέον, που παλιά ήταν εργάτες, έχουν ανοίξει διαφόρων ειδών μικροεπιχειρήσεις, ενώ πολλοί νέοι και νέες, παιδιά εργατικών οικογενειών, έχουν σπουδάσει και πλέον δεν είναι ότι δεν θέλουν να είναι εργάτες, γιατί η δουλειά είναι σκατά γενικά, αλλά δεν θέλουν να γίνουν και δεν θα γίνουν εργάτες γιατί αυτοί και αυτές ειδικά “αξίζουν κάτι καλύτερο”. Πρέπει να είναι διευθυντές, στελέχη, αυτοαπασχολούμενοι, αυτοδημιούργητοι και ”αφεντικά του εαυτού τους” και άλλα τέτοια. Κάποιοι από αυτούς κι αυτές (τα πιο καθίκια κυρίως) όντως έγιναν τέτοιοι, κάποιοι άλλοι όμως, αν και προσπάθησαν, απέτυχαν. Όσοι συνέχισαν να είναι εργάτες από την άλλη στην πλειοψηφία τους δεν διέφεραν

και τόσο πολύ στη συνείδηση και τη συμπεριφορά από τους υπόλοιπους. Δεν τους είχε απομείνει ούτε ίχνος από το παλιό ταξικό μίσος και, στην πλειοψηφία τους, είχαν γίνει γλείφτες ή ρουφιάνοι των αφεντικών τους. Πλέον, όλοι τους είχαν τα ίδια σκατά στο κεφάλι τους και στην καρδιά τους. Είχαν το μίζερο τιποτένιο εαυτούλη τους και μια μεγάλη, μεγαλομανή ιδέα για αυτόν. Δεν τους ένοιαζε τίποτα άλλο. Μόνο αυτό. Η παλιά αλληλεγγύη, άμεση υλική και συναισθηματική συνέπεια της προλεταριακής κοινότητας της παλιάς εποχής πλέον είχε σχεδόν εξαφανιστεί.

Πριν προλάβει να τελειώσει η δεκαετία του 1980 ο ελληνικός καπιταλισμός βλέπει την ανάπτυξή του να μην είναι και τόσο πολύ στα καλά της. Για την ακρίβεια βλέπει μια κρίση να τον πλησιάζει απειλητικά μαζί με το πολύ πιθανό ενδεχόμενο μιας κρατικής χρεοκοπίας. Μέσα σε αυτήν τη δεκαετία στην Ελευσίνα κλείνουν τα πρώτα εργοστάσια. Πλέον τα αφεντικά, σκεφτόμενοι πώς θα διαχειριστούν την κρίση, θα ήθελαν πολύ να βρουν ένα τρόπο αυτή να περάσει πάνω από την εργατική τάξη υποτιμώντας την συνολικά, αλλά αυτό ήταν επικίνδυνο να σταματήσει την ταξική ειρήνη από μεριάς προλετάρων, που είχε καταφέρει να φέρει η μεταπολίτευση λίγα μόλις χρόνια πριν. Έπρεπε να βρεθούν ύπουλοι τρόποι υποτίμησης της εργατικής τάξης, θολωμένοι με μπόλικη ιδεολογία. Χρειαζόταν ένας βαθύς διαχωρισμός της εργατικής τάξης, με βάση τον οποίο αυτή θα υποτιμούνταν εύκολα, και μάλιστα θα συμμετείχε και η ίδια στην υποτίμησή της. Χρειαζόταν ένας διαχωρισμός που η εφαρμογή του έπρεπε να γίνει και από τα πάνω, από το κράτος, αλλά και από τα κάτω, από την ίδια την τάξη, ως κανιβαλισμός. Έτσι η εφαρμογή του δεν θα προκαλούσε την αντανάκλαστική δημιουργία μιας νέας προλεταριακής ενότητας και αλληλεγγύης. Στην Ελευσίνα πλέον, αν έμπαινε ένα τέλος στην ειρηνική συμβίωση των πληθυσμών της, αυτό δεν θα ενοχλούσε καθόλου τα αφεντικά του Θριασίου. Το αντίθετο μάλιστα, θα τους έλυνε τα χέρια. Αλλά είχαν περάσει τόσα χρόνια από τότε που ήρθαν και οι τελευταίοι μετανάστες στην Ελευσίνα που πλέον κανείς δεν μπορούσε να θεωρηθεί στα σοβαρά ξένος και να δαιμονοποιηθεί. Το πρόβλημα αυτό όμως δεν θα αργούσε να βρει τη λύση του.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η σοβιετική ένωση διαλύθηκε αφήνοντας πίσω της κοινωνίες-ερείπια, στις οποίες έκαναν κουμάντο μαφίες στην προσπάθειά τους να σχηματίσουν και να γίνουν τα νέα κράτη. Αυτή η διαδικασία εκτός των άλλων δυστυχιών παρήγαγε και πολλή μετανάστευση. Έτσι, στις αρχές και καθ' όλη τη διάρκεια του 1990, στην Ελλάδα έρχονται και εγκαθίστανται αρκετοί, αλβανοί οι περισσότεροι, μετανάστες εργάτες. Η Ελευσίνα δεν ήταν εξαίρεση. Ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών έρχεται

και στην Ελευσίνα και αποτελεί το πιο υποτιμημένο κομμάτι της εργατικής της τάξης. Αυτή η υποτίμηση παράγεται και επικυρώνεται από το κράτος μέσω της παρανομοποίησης τους. Δεν βρίσκει καμία αντίσταση από την συντριπτική πλειοψηφία της ντόπιας εργατικής τάξης και της ελληνικής κοινωνίας – ίσα ίσα που σε αρκετές περιπτώσεις βρίσκει μπόλικη βοήθεια – και λύνει ένα αρκετά μεγάλο μέρος των προβλημάτων του ελληνικού καπιταλισμού. Τα αφεντικά τώρα μπορούν εκμεταλλεύονται πολύ άγρια ένα κομμάτι της πολυεθνικής πλέον εργατικής τάξης της Ελλάδας και αυτή η εκμετάλλευση να μην ενοχλεί κανέναν άλλο πέρα από τους μετανάστες. Στην περίπτωση αυτή η ταξική αλληλεγγύη από μεριάς των ντόπιων ήταν ανύπαρκτη.

Στην Ελευσίνα η ειρηνική συμβίωση του πληθυσμού γενικά και των εργατών ειδικά τελειώνει μαζί με την δεκαετία του 80. Τώρα πια που η πόλη δεν επεκτείνεται τόσο οριζόντια, αφού είναι περικυκλωμένη από εργοστάσια και αυτοκινητόδρομους, αλλά κατακόρυφα, οι μετανάστες δεν εγκαθίστανται στα όρια της πόλης χτίζοντας εκεί τα σπίτια τους, αλλά δίπλα, πάνω ή κάτω από το σπίτι των ντόπιων. Οι διαφορές στις καθημερινές συνήθειες, στον τρόπο ντυσίματος, διασκέδασης, συμπεριφοράς στο δημόσιο χώρο και στη χρήση του, στην ομιλούμενη γλώσσα, στην εθνικότητα δεν θα συνυπάρξουν ισότιμα, δεν θα συνδεθούν αλλά θα είναι η αφορμή και η δικαιολογία για την εμφάνιση ενός ρατσισμού. Ενός πολύμορφου ρατσισμού που στοχεύει τους πιο φτωχούς της εργατικής τάξης. Τώρα πια υπάρχει ρατσισμός στο σχολείο, στη δουλειά, στα λεωφορεία, στο δρόμο, στην πλατεία, στη γειτονιά. Έτσι τελειώνει η ιστορία της ειρηνικής συμβίωσης στο παρελθόν αυτής της πόλης. Τελειώνει με ρατσισμό για τους νέους κατοίκους της. Και έτσι ξεκινάει η ιστορία της (με όσο πιο πολλά εισαγωγικά γίνεται) “ειρηνικής” συμβίωσης στο παρόν αυτής της πόλης. Ξεκινάει με έναν ρατσισμό που ανάλογα με τη δεκαετία, ανάλογα με την εθνικότητα των μεταναστών, τα συμφέροντα των αφεντικών και τις πολιτικές του ελληνικού κράτους, διαφοροποιεί, διευρύνει ή συρρικνώνει τους στόχους του. Από το 1990 μέχρι σήμερα η “ειρηνική” συμβίωση στην Ελευσίνα σημαίνει ρατσισμός στους αλβανούς, τους βούλγαρους, τους πακιστανούς, τους αφγανούς και τελευταία τους σύριους.

Το τελευταίο επεισόδιο της “ειρηνικής” συμβίωσης στην Ελευσίνα είναι προφανώς το “πρόσφυγες καλωσορίσατε” που έπαιξε και εδώ και που ίσως είναι και μια νέα μορφή της “ειρηνικής” συμβίωσης στην πόλη, όπου οι μετανάστες δεν θα κατοικούν ούτε στα όρια της πόλης, ούτε πάνω, κάτω ή

δίπλα στους ντόπιους και τους μετανάστες που ήδη έχουν εγκατασταθεί. Ούτε καν στα πιο υπόγεια διαμερίσματά της. Οι μετανάστες πλέον θα κατοικούν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης περιφρουρούμενα από κάθε λογής μπάτσο. Αυτή η “ειρηνική” συμβίωση όπως φαίνεται θα γίνεται όλο και πιο “ειρηνική” όσο θα γίνεται λιγότερο συμβίωση.

Όσον αφορά στο πολιτισμικό κομμάτι και στον πολυπολιτισμό της Ελευσίνας, πρόκειται και εδώ για άλλη μια όψη του ρατσισμού που υπάρχει σε αυτήν την πόλη. Πρόκειται για την πιο καλή κρυψώνα του. Οι πολυπολιτισμικές δραστηριότητες που διοργανώνουν ο δήμος και οι πολιτιστικοί σύλλογοι, πέρα από γραφικές μαλακίες με μπόλικες δόσεις πατριωτισμού, επιβεβαιώνουν την απαγόρευση κάθε δημόσιας πολιτισμικής έκφρασης των μεταναστών. Οι ελληνικοί ή ελληνοποιημένοι πολιτισμοί και παραδόσεις που εκφράζονται στο δημόσιο χώρο της Ελευσίνας κυριαρχούν και σε συνδυασμό με την απόλυτη κυριαρχία του ορθόδοξου χριστιανικού εμετού στο θρησκευτικό πεδίο δημιουργούν ένα ξεκάθαρα εχθρικό περιβάλλον για τους πολιτισμούς και τις θρησκείες των μεταναστών. Αν και η πλειοψηφία των παραδοσιακών και πολιτισμικών στοιχείων που επιβιώνουν σήμερα στην Ελλάδα και αλλού (και στις πατρίδες των μεταναστών) δεν πρέπει να είναι αξιωματικώς με θετικό πρόσημο (πόσο μάλλον να γίνεται αφορμή και περιεχόμενο για εκδηλώσεις κοινωνικής μνήμης και αναπόλησης (πάλι με θετικό πρόσημο)), αν και το σύνολο των θρησκειών είναι ένας από τους κύριους εχθρούς κάθε απελευθερωτικής απόπειρας από πλευράς των καταπιεσμένων σε κάθε μέρος του κόσμου, το γεγονός ότι στην Ελλάδα και στην Ελευσίνα συγκεκριμένα κυριαρχούν στο δημόσιο χώρο ολοκληρωτικά οι ελληνικές και χριστιανικές, παραδοσιακές πολιτισμικές εκφράσεις και εκδηλώσεις έναντι των μη ελληνικών και χριστιανικών, είναι μια πολύ σημαντική όψη του ρατσισμού. Είναι ένας ρατσισμός που, επειδή δεν αναδείχθηκε ποτέ, πλέον δεν γίνεται καν ορατός ως τέτοιος. Οι σημερινοί μετανάστες δεν είναι απλά φτωχοί, δεν είναι απλά άγρια εκμεταλλεζόμενοι, δεν είναι απλά απαγορευμένοι από το κράτος όσον αφορά την ίδια τους την ύπαρξη, αλλά είναι και οι φορείς ενός πολιτισμού εξίσου απαγορευμένου, ενός πολιτισμού στιγματισμένου ως επικίνδυνου, που κάθε φορά που τον εκφράζουν θα σημαίνει ότι προκαλούν.

Τελειώνοντας, δεν γίνεται να μην γραφτεί και τίποτα ειδικά για το

μικρασιατικό σύλλογο της Ελευσίνας που ως σύλλογος προσφύγων είναι, υποσυνείδητα συνήθως, πέραν κάθε υποψίας όσον αφορά στην άρθρωση αντιμεταναστευτικού και ρατσιστικού λόγου. Ο μικρασιατικός σύλλογος της Ελευσίνας το 2005 εξέδωσε το βιβλίο “Οι Μικρασιάτες στην Ελευσίνα” του οποίου συγγραφέας είναι ο Γρηγόρης Γ. Σιδεράς. Αυτός ο τύπος λοιπόν γράφει αμέσως αμέσως, στην πρώτη σελίδα της εισαγωγής και στην δεύτερη παράγραφο: “Όταν τον Αύγουστο το ’22 τα καράβια ξεφόρτωναν στον Πειραιά τους πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, ο πόνος, η πείνα και η ανασφάλεια ήταν καθισμένα στην ψυχή τους. Κι ήρθαν κι οι αρρώστιες από κοντά. Η αθλιότητα στο μεγαλείο της! Κι η χώρα στη μεγαλύτερη δυστυχία της σε όλους τους τομείς. Λένε ότι η φτώχεια είναι κακός σύμβουλος. Τα τελευταία χρόνια ήρθαν πάλι στην χώρα μας κάποιοι πρόσφυγες όχι όμως κυνηγημένοι. Η χώρα μας τώρα είναι ασύγκριτα πιο ικανή οικονομικά από ποτέ. Και πάλι έκανε γι’ αυτούς πολλά – και καλά έκανε. Αλλά αυτοί την γέμισαν πληγές. Έκλεψαν, σκότωσαν, σκόρπισαν και σκορπούν ακόμα τον τρόμο”. Δεν υπάρχει κανένα περιθώριο παρεξήγησης σε ό,τι παρατίθεται παραπάνω, υπάρχει μόνο η θρασύτατη ειλικρίνεια ενός φασίστα. Η ατομική ηλιθιότητα του συγγραφέα δεν είναι δικαιολογία ούτε για το συγγραφέα, ούτε για τους υπόλοιπους του συλλόγου (ας του παίρνανε το στυλό από το χέρι, ας μην το εκδίδανε και ας μην δέχονταν τα έσοδα), ούτε και για τον (αριστερό μέχρι πρότινος) δήμο της πόλης που τους δίνει κάθε χρόνο λεφτά για να υπάρχουν.

Αυτά τα ωραία εκφράζανε τότε τον μικρασιατικό σύλλογο της Ελευσίνας και τους φίλους του και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ίδια και χειρότερα θα πιστεύουν και θα λένε ακόμα. Αυτοί οι τύποι ξυπνάνε και κοιμούνται μισώντας τους τούρκους. Είναι τίγκα εκφραστές του ελληνικού εθνικισμού, της αιμοβόρας και φιλοπόλεμης αυτής ιδεολογίας και πολιτικής που πριν από έναν αιώνα η άτσαλη προσγειώσή της στα τουρκικά εδάφη είχε σαν τελικό αποτέλεσμα τη μετανάστευση των προγόνων τους. Τι να πούμε για αυτούς τους τύπους λοιπόν; Ότι είναι ξεφτιλισμένοι; Ότι πληρώνονται από το κράτος (μέσω του δήμου) για να συνεχίσουν όλα αυτά τα χρόνια το αγνό τους έργο; Ότι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και τζάμπα άμα λάχει επειδή τα λεφτά είναι λίγα; Ότι είναι λίγοι και γραφικοί; Κι όμως αυτοί οι τύποι ακούγονται, φαίνονται, υπάρχουν και κάνουν πράγματα στην πόλη εδώ και χρόνια. Είναι τιποτένιοι αλλά με μεγάλες ικανότητες (και μεγάλους συμμάχους). Μπορούν να κινητοποιούν μέρος του κόσμου της πόλης για χίλιες δυο μαλακίες την στιγμή που αυτός ο κόσμος έχει κάθε συμφέρον και θα έπρεπε να ασχολείται κυρίως με την αντικειμενική του κατάσταση, την φτώχεια του. Και έτσι δεν είναι μόνο ο σύλλογος μικρασιατών. Έτσι είναι

πάνω κάτω όλοι οι σύλλογοι αυτού του είδους και όλοι αυτοί οι σύλλογοι μαζί κινητοποιούν ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι του κόσμου της πόλης. Επίσης, όλοι αυτοί οι σύλλογοι έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους με τους πολιτισμένους για καλύτερα αποτελέσματα⁷.

Βλέπουμε πλέον ξεκάθαρα ότι ο ανάμικτος πληθυσμός της Ελευσίνας για τον οποίο συχνά καυχούνται οι πολιτισμένοι και ο δήμος καθώς διαφημίζουν από δω κι από κει την πόλη και για τον οποίο μπορεί να είναι περήφανος και να νομίζει ότι τον υπερασπίζεται και ένας μέσος, αφελής ή μπερδεμένος, ελευσίνιος αντιρατσιστής⁸, δεν είναι τίποτα άλλο από ένα ψέμα. Ο ανάμικτος αυτός πληθυσμός είναι ο πληθυσμός της Ελευσίνας με την σύνθεση που είχε πριν το 1990 που όμως πλέον αυτός ο πληθυσμός έχει ομοιογενοποιηθεί τόσο πολύ στο εσωτερικό του που ό,τι πολυπολιτισμικό είχε μετά από τόσα χρόνια περιορίζεται διαχωρισμένο στη δράση των γραφικών πολιτισμικών συλλόγων. Ο χαρακτηρισμός του ανάμικτου και του πολυπολιτισμικού χάνει το νόημά του.

Στην Ελευσίνα όμως υπάρχει ανάμικτος πληθυσμός που την

7. Πέρα από τις μαλακίες που έχουν συνδιοργανώσει διάφοροι σύλλογοι με τους πολιτισμένους, ο φάκελος των πολιτισμένων κάνει λόγο και για πολιτιστικά συμβούλια γειτονιάς.

Μέχρι σήμερα έχει υπάρξει το "Μυστήριο κανάλι" στο αναψυκτήριο στην πλατφόρμα που διάφοροι βλάκες από την Ελευσίνα κάνανε κλίσεις με Skype με κάποιους άλλους βλάκες από την Βρέμη και κάνανε καραγκιοζιλίκια μαζί (<https://www.youtube.com/watch?v=Oojd9-X4eWA>). Αυτό έγινε το καλοκαίρι του 2017. Η ηλιθιότητα οργανώνεται σε επίπεδο πόλης από την μία.

Έχει διοργανωθεί επίσης και ένας περίπατος στην γειτονιά των μικρασιατών που βιντεοσκοπήθηκε μάλιστα (<https://www.youtube.com/watch?v=RF5gsQ4C5tw>). Περπατάγανε στην γειτονιά μικρασιάτες και μικρασιάτισσες του συλλόγου με άλλους πολιτισμένους και τραγουδάγανε μικρασιάτικα τραγούδια, χορεύανε και δείχνανε τα σπίτια τους προσπαθώντας να αφηγηθούν πως ήταν η ζωή τα παλιά τα χρόνια. Προφανώς το όλο γεγονός αποτελεί ένα εγχείρημα αισθητικοποίησης και διαστρέβλωσης του παρελθόντος, των όποιων μνημών και εικόνων διασώζονται σήμερα. Στην ίδια γειτονιά λίγο καιρό αργότερα κάνανε προβολή το ντοκιμαντέρ "Αγέλαστος Πέτρα". Αυτό έγινε το φθινόπωρο του 2016. Η ηλιθιότητα οργανώνεται και σε επίπεδο γειτονιάς από την άλλη.

8. Στο τέλος του καλοκαιριού του 2017 στον πεζόδρομο της Νικολαΐδου ψηλά, στα κάγκελα του αρχαιολογικού χώρου, έγινε μια έκθεση φωτογραφίας για κάποιες βδομάδες (ή και μήνα). Μια θεματική πλάι στις άλλες (για τις ψαραταβέρνες, τα εργοστασιακά ερείπια, την θάλασσα και άλλες) ήταν ο μικρασιατικός συνοικισμός. Οι πολιτισμένοι εκεί δεν φάνηκε να δυσκολεύονται και πολύ να χωνέψουν και να ενσωματώσουν μερικά αναρχικά συνθήματα που υπάρχουν σε τοίχους σε αυτή την γειτονιά. Έτσι υπήρχαν λίγες φωτογραφίες όπου μπορούσε να δει κανείς έναν τοίχο με αφάδια και αντιφασιστικά συνθήματα

πολυπολιτισμικότητά του την έχει χεσμένη, διότι παράγει καθημερινά έναν νέο πολιτισμό δρομίσιο, αναφομοίωτο και καμιά φορά ανεξέλεγκτο. Είναι τα διάφορα πολυεθνικά παραέκια που αράζουν στις πλατείες της πόλης και πίνουν μπάφους και μπίρες, βρομίζουν τους τοίχους της πόλης με ό,τι τους κατέβει στο κεφάλι και άμα λάχει κοπανάνε και κανέναν φασίστα. Αυτόν τον ανάμικτο πληθυσμό βέβαια οι πολιτισμένοι και ο Δήμος τον φοβούνται όσο δεν πάει και για αυτό δεν τον διαφημίζουν ως χαρακτηριστικό της Ελευσίνας. Αυτόν τον ανάμικτο πληθυσμό όχι απλά δεν τον διαφημίζουν, αλλά κάνουν και ό,τι μπορούν, με την συνεργασία της αστυνομίας ή και χωρίς αυτήν, για να τον καταστείλουν, να τον κάνουν αόρατο, να τον διώξουν από τα σημεία της πόλης που θα λάμψει ο πολιτισμός τους το 2021.

Ο χώρος του αναψυκτηρίου στην πλατφόρμα από τον Σεπτέμβρη του 2016 εκεί που πριν ήταν γεμάτος αντιφασιστικά συνθήματα και graffiti είναι ζωγραφισμένος με μια αντιρατσιστική και αντιπολεμική υποτίθεται μαλακία, ενώ από το καλοκαίρι του 2017 ο ίδιος χώρος όλο και πιο συχνά, και πλέον σχεδόν καθημερινά, χρησιμοποιείται από τους πολιτισμένους.

Τα μαγαζιά στην Νικολαΐδου καταλαμβάνουν όλο και πιο πολύ χώρο με τα τραπεζάκια τους. Ο πολιτισμένοι, οι μαγαζάτορες και τα εμπορεύματά τους βγαίνουν επιθετικά στο δημόσιο χώρο όχι για να συνυπάρξουν με αυτόν τον ανάμικτο πληθυσμό, αλλά για να τον διώξουν, για να καταλάβουν ολόκληρο το δημόσιο χώρο μόνο για πάρτη τους και για τους πελάτες τους.

του τύπου "η Ελευσίνα ξέρεi από προσφυγιά" και κάτω μια λεζάντα που έλεγε κάτι του στιλ "η Ελευσίνα είναι μια φιλόξενη πόλη από το 1900 έως και σήμερα" ή "η Ελευσίνα τότε καλωσόρισε Μικρασιάτες, τώρα καλωσορίζει Σύριους". Οι ίδιοι άνθρωποι μέσω του δήμου σβήνουν πολιτικά συνθήματα και graffiti στο όνομα της καθαριότητας και της καλαισθησίας, οικειοποιούνται μέσω της πολιτιστικής πρωτεύουσας τα αναρχικά και αντιφασιστικά συνθήματα (ντάξει όχι και όλα, κάτι πρέπει να σβήσουν άλλωστε) για να δείξουν ότι όλη η κοινωνία της Ελευσίνας είναι ένα, είναι ενωμένη και γουστάρει πολιτιστική πρωτεύουσα.

Κεφάλαιο 3°:

Βιομηχανικό παρελθόν, βιομηχανική κληρονομιά.

Η ιστορία ενός πολέμου που συνεχίζεται.

Η εξουσία έχει μια αφήγηση για την “βιομηχανική κληρονομιά” της πόλης, για τα βιομηχανικά της κατάλοιπα, για το βιομηχανικό της παρελθόν γενικότερα. Αυτή η αφήγηση συνιστά έναν λόγο που περιγράφει κάτι δήθεν υπαρκτό. Κάτι που όλοι οι ελευσίνιοι υποτίθεται πως το αντιλαμβάνονται και το γνωρίζουν από μόνοι τους, ακόμη κι αν δεν έχουν επηρεασθεί από αυτήν την αφήγηση. Σαν καθένας να βλέπει τα εργοστασιακά ερείπια και να αισθάνεται αυτό το κάτι που έρχεται και το περιγράφει με λέξεις ο λόγος αυτός. Αυτό το κάτι που του δίνει συνοχή ο λόγος αυτός. Τα πράγματα βεβαίως είναι αντίστροφα. Ο ίδιος αυτός ο λόγος της εξουσίας – που είναι τέτοιος άσχετα από το αν τον εκφέρουν οι άνθρωποι της πολιτιστικής πρωτεύουσας, το proseleusis, ο δήμος, το υπουργείο πολιτισμού ή κάποιος αρχιτέκτονας – κατασκευάζει το αντικείμενό του. Ενώ φαίνεται ότι περιγράφει ένα και καλά υπαρκτό αντικείμενο (την βιομηχανική κληρονομιά), αυτό που κάνει είναι να κατασκευάζει αυτό το αντικείμενο καθώς το περιγράφει.

Η συναισθηματική αξία που έχουν για την τοπική κοινωνία τα παλιά ερειπωμένα εργοστάσια έχει αλλάξει πάρα πολύ τις τελευταίες δεκαετίες. Παλιά αυτοί οι χώροι γεννούσαν αρνητικά και εχθρικά συναισθήματα στην πλειοψηφία των ελευσίνιων εργατών. Σήμερα σε όλο και περισσότερους ανθρώπους γεννάνε συναισθήματα θετικά ή αδιάφορα. Αυτό δεν συμβαίνει επειδή λιγοστεύουν οι εν ζωή άνθρωποι που δούλευαν εκεί. Προφανώς παίζει και αυτό τον ρόλο του. Πιο πολύ όμως παίζει ρόλο η έλλειψη ταξικού μίσους από μεριάς των σύγχρονων προλετάριων και αυτή η αφήγηση της εξουσίας για την βιομηχανική κληρονομιά. Για την ακρίβεια τις τελευταίες δεκαετίες η τοπική κοινωνία της Ελευσίνας έχει αντικαταστήσει την βιωματική, συλλογική της μνήμη που θυμάται την ταξική εκμετάλλευση και καταπίεση μέσα στους βιομηχανικούς χώρους με την κατασκευασμένη από την εξουσία ιστορική αφήγηση που παρουσιάζει τους χώρους αυτούς σαν να μην ήταν τόποι διεξαγωγής της ταξικής πάλης.

Η νεότερη ιστορία της Ελευσίνας είναι η ιστορία ενός πολέμου. Ενόσ ταξικού/κοινωνικού πολέμου τον οποίο μέχρι τώρα κερδίζουν τα αφεντικά και το κράτος. Ως νικητές είναι σε θέση να ορίζουν ποια αφήγηση της ιστορίας, ποια εξιστόρηση του πολέμου αυτού, είναι “αληθινή” και “αντικειμενική”. Έτσι λοιπόν ορίζουν ως τέτοια μια αφήγηση που εξαφανίζει τον πόλεμο,

που τον μετατρέπει σε ειρήνη. Εκεί που υπήρξε βία και καταναγκασμός λένε ότι υπήρξε συνεργασία και μερικές “παρεξηγήσεις”. Εκεί που βασίλευε ο εκβιασμός της μισθωτής εργασίας και η αρπαγή του πλούτου που παρήγαγε η εργατική τάξη λένε ότι υπήρξε συνεννόηση μεταξύ ίσων (άλλωστε καπιταλιστές και εργάτες είναι εξίσου πολίτες) και προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.

Το γεγονός ότι αυτή η ιστορία γίνεται αποδεκτή από την συντριπτική πλειοψηφία του προλεταριάτου της πόλης σαν να είναι αντικειμενικά αληθής είναι ένδειξη της ήττας του στο διανοητικό επίπεδο. Για να ξεπερασθεί αυτή η ήττα πρέπει να φτιάξουμε μια αφήγηση που να μας είναι χρήσιμη για τις ανάγκες μας και τους αγώνες μας στο σήμερα. Πρέπει να σχηματίσουμε μια εικόνα, όσο πιο συγκεκριμένη και λεπτομερή γίνεται, για την καθημερινότητα της εργατικής τάξης της Ελευσίνας από τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα. Για τους αγώνες της ενάντια στην εργασία και για τις στρατηγικές επιβίωσης που εφηύρε. Αν το καταφέρουμε αυτό, τότε είναι βέβαιο ότι η αφήγηση της εξουσίας δεν θα μας φαίνεται απλά ηλίθια, απλοϊκή ή λάθος, αλλά εξοργιστική και προσβλητική. Υποτιμητική.

Όταν ο δήμος, τα αφεντικά της πόλης, η Ελευσίνα 2021 και το Proseleusis, τα τσιράκια τους (πολιτισμικοί-λαογραφικοί σύλλογοι, εργατικό κέντρο) και οι ιδεολόγοι τους (πανεπιστημιακοί που κάνουν έρευνες και μελέτες για διάφορα θέματα σχετικά με την πόλη) αφηγούνται την ιστορία της Ελευσίνας, τότε ο στόχος τους εκτός των άλλων είναι και πολιτικός. Η αφήγηση της εξουσίας καταστρέφει και επανακαθορίζει τη σχέση του προλεταριάτου με το παρελθόν του. Μια σχέση πολύ σημαντική, αφού η γνώση του παρελθόντος μπορεί υπό όρους να αποτελέσει πηγή ταξικού μίσους και ταξικής συνείδησης. Μπορεί να αποτελέσει βασικό εργαλείο ώστε να ξαναγίνουν απειλητικές οι προλεταριακές αρνήσεις.

Η αφήγηση της ιστορίας από την εξουσία αφορά το παρόν, την καθημερινή μας ζωή. Με αυτήν την αφήγηση η εξουσία προσπαθεί να δικαιολογήσει την αθλιότητα της ζωής μας στο βαθμό που δεν μπορεί να την αποκρύψει. Λέει ότι η αθλιότητα ήταν πάντα παρούσα με την μια ή την άλλη μορφή, ότι δεν θα μπορούσε να ήταν αλλιώς τα πράγματα, ότι είναι αναγκαία ώστε να υπάρξει πρόοδος για την πατρίδα και ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, ότι στο παρελθόν κανείς δεν αμφισβήτησε την αναγκαιότητα αυτή και ότι το ίδιο πρέπει να κάνουμε και εμείς σήμερα. Επίσης λέει ότι είμαστε και τυχεροί γιατί αυτή η αθλιότητα πλέον δεν είναι τόσο μεγάλη όσο στο παρελθόν. Ο λόγος περί ελευσίνας βιομηχανικής κληρονομιάς είναι μέρος της

αφήγησης της εξουσίας. Είναι η πιο σύγχρονη εκδοχή της.

Οι διάφορες εκδοχές της αφήγησης της εξουσίας συνέχεια μιλάνε για το βιομηχανικό παρελθόν σαν να μην είναι το παρελθόν της ταξικής πάλης. Σαν να είναι απλώς ένα στάδιο μιας ταξικά ουδέτερης ανθρώπινης προόδου. Αναλώνονται σε περιγραφές των εμπορευμάτων των διάφορων εργοστασίων, σε περιγραφές των μέσων παραγωγής ως τεχνολογικών επιτευγμάτων και εκθειάζουν το επιχειρηματικό δαιμόνιο των τότε βιομηχάνων ή εκφράζουν την λύπη τους για την κοινωνική δυστυχία στις φάσεις που τα εργοστάσια δεν τα πήγαιναν και τόσο καλά όσον αφορά τα κέρδη τους.

Σχεδόν πάντα η αφήγηση της εξουσίας παραλείπει να αναφέρει τις απεργίες που έχουν γίνει στην πόλη. Παραλείπει ακόμα και τις πιο σημαντικές: την πρώτη απεργία στην Ελευσίνα το 1924 και τις συγκρουσιακές απεργίες που έγιναν το 1929 και το 1936. Όταν τυχαίνει να μιλήσει για αυτές βέβαια τις πραγματεύεται σαν παρεξηγήσεις μεταξύ των καπιταλιστών και εργατών¹. Αυτό όμως είναι λογικό γιατί αυτές οι απεργίες χάλανε με μιας τους μύθους που περιγράφουν την εργατική τάξη της πόλης στο παρελθόν είτε ως καημένης και ανήμπορης είτε ως συμβιβασμένης με τη φτώχεια της που έκανε υπομονή μέχρι να έρθουν οι καλές μέρες της καπιταλιστικής ευημερίας. Ευτυχώς, για αυτές τις απεργίες μπορούμε να πάρουμε μια καλή εικόνα από τις εφημερίδες της εποχής². Δεν ισχύει όμως το ίδιο και για τις άλλες παραλείψεις της αφήγησης της εξουσίας. Η εξιστόρηση της εξουσίας σωπαίνει όταν πρόκειται για τις διάφορες στρατηγικές επιβίωσης που σκαρφίστηκε όλα αυτά τα χρόνια η εργατική τάξη της πόλης. Για τις μοριακές, καθημερινές αντιστάσεις της μέσα και έξω από τα εργοστάσια. Για τις διάφορες μορφές αλητείας στους δρόμους, στις ταβέρνες και στα καφενεία. Για της μορφές ταξικής αλληλεγγύης που έχτισε. Για κάποιες από αυτές τις συμπεριφορές, τις συνήθειες, τις μορφές αγώνα και αλληλεγγύης μπορούμε να βρούμε διάσπαρτα στοιχεία που ξεφεύγουν κατά λάθος από αυτούς που γράφουν την ιστορία σε διάφορα βιβλία ή ντοκιμαντέρ. Για παράδειγμα, γνωρίζουμε ότι κατά την κατοχή στο λιμάνι όταν έφταναν τα τσουβάλια με τις σταφίδες οι λιμενεργάτες μπορούσαν να ψειρίζουν σταφίδες³, όπως επίσης ότι σε

1. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αφήγηση της απεργίας του 1929 από το Proseleusis που μπορεί να βρεθεί εδώ:

<https://proseleusis.com/i-megali-apergia-toy-1929-meros-a/>

<https://proseleusis.com/i-megali-apergia-toy-1929-meros-v/>

<https://proseleusis.com/i-megali-apergia-toy-1929-meros-g/>

Αξίζει να παρατηρηθεί ότι στις πηγές απουσιάζει ο ριζοσπάστης.

2. για το ιστορικό των απεργιών βλέπε στο 4^ο κεφάλαιο.

3. ΑΜΗΧΑΝΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: ΕΛΕΥΣΙΝΑ, ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ.

πολλά εργοστάσια μπορούσαν τις βραδινές βάρδιες να την πέφτουν για ύπνο καβατζωτά. Για τις περισσότερες όμως στρατηγικές επιβίωσης τέτοιου είδους δεν θα βρούμε τίποτα. Χάθηκαν μαζί με τους αγώνες εκείνης την εποχής, είναι μέρος της ήττας τους.

Ο λόγος περί βιομηχανικής κληρονομιάς κάνει τα αδύνατα δυνατά για να εξαφανίσει κάθε υπόνοια ότι στο παρελθόν γινόταν ένας ταξικός πόλεμος. Κι όπου δεν μπορεί ακόμα να το κάνει αυτό, αρκείται στο να αμβλύνει τον ταξικό διαχωρισμό που υπήρχε τότε και το μίσος για αυτόν από μεριάς του προλεταριάτου. Σε κάθε περίπτωση μας διαβεβαιώνει ότι αυτά ανήκουν πλέον εξολοκλήρου στο παρελθόν. Αυτό το καταφέρνει σε πολύ μεγάλο βαθμό και απόδειξη είναι η επιτυχία της προσπάθειας αισθητικοποίησης του βιομηχανικού τοπίου της πόλης και μουσειοποίησης της φιγούρας του εργοστασιακού εργάτη.

Αυτή η προσπάθεια ξεκίνησε ως ιδέα και λόγος δειλά δειλά από την δεκαετία του 1980, απέκτησε συνοχή την δεκαετία του 1990, ενώ ωρίμασε και πέρασε στην πράξη από το 2000 και μετά. Το 1980 πρωτοεμφανίστηκε ο λόγος (και το αντίστοιχο επιστημονικό πεδίο) περί ύπαρξης μιας βιομηχανικής κληρονομιάς στην Ελλάδα και μιας ανάγκης και ευκαιρίας για αξιοποίησή της. Στην Ελευσίνα δημιουργούνταν τότε τα πρώτα εργοστασιακά ερείπια (Κρόνος, Ίρις, Ελαιουργική, Παλαιό Ελαιουργείο, Βότρυς) ως ένα από τα αποτελέσματα της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης της εποχής εκείνης. Ο λόγος αυτός βρήκε λοιπόν στην Ελευσίνα χώρο για να αναπτυχθεί και φάνηκε χρήσιμος σε μια μερίδα των τοπικών αφεντικών και πολιτικών του δήμου που έβλεπαν σε αυτόν ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης για την πόλη στην νέα μεταβιομηχανική καπιταλιστική εποχή που σιγά σιγά ξεκινούσε.

Την δεκαετία του 1990 η αισθητικοποίηση του βιομηχανικού τοπίου της πόλης και η μουσειοποίηση της φιγούρας του εργοστασιακού εργάτη μαζί με κάποιες άλλες προσπάθειες για αξιοποίηση της αρχαίας ιστορίας και κληρονομιάς της πόλης, αποτέλεσαν το περιεχόμενο ενός από τα πιο μεγάλα και μακροπρόθεσμα σχέδια για το μέλλον της πόλης. Το σχέδιο για

Το ντοκιμαντέρ αυτό μπορεί να βρεθεί εδώ:
<https://www.youtube.com/watch?v=0zKDOE9HvEI>

τη μετατροπή της Ελευσίνας σε τουριστική πόλη και κέντρο πολιτισμού. Αποτέλεσαν την πρώτη ύλη για την κατασκευή της νέας της ταυτότητας.

Η προσπάθεια αισθητικοποίησης του βιομηχανικού τοπίου και μουσειοποίησης του βιομηχανικού εργάτη απέκτησε τα πρώτα της υλικά αποτελέσματα τη δεκαετία του 2000 κυρίως μέσω του θεσμού των Αισχυλείων, που έκανε εκδηλώσεις στον εγκαταλειμμένο Κρόνο και αργότερα στο Παλαιό Ελαιουργείο. Σήμερα, οι διαδικασίες αυτές έχουν προχωρήσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό και έτσι η πολιτιστική πρωτεύουσα τους αφιέρωσε μια από τις τρεις θεματικές ενότητες της, το EU-Working classes, ώστε να τις αναδείξει και να τις προωθήσει ακόμη περισσότερο.

Η αισθητικοποίηση του βιομηχανικού τοπίου της πόλης έγινε δυνατή μόνο από τη στιγμή που το προλεταριάτο της πόλης έπαψε να αντιλαμβάνεται το τοπίο αυτό ως αυτό που έχει μείνει από την καθημερινή κόλαση που βίωναν οι γονείς του και οι παππούδες του. Για να γίνει αυτό χρειάστηκαν τόνοι ιδεολογίας και μια πρώτη απομάκρυνση των προλετάρων από την εμπειρία της εργασίας στο εργοστάσιο. Και οι δύο αυτές προϋποθέσεις ικανοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό μέσα στη δεκαετία του 1990. Στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του ελληνικού καπιταλισμού οι περισσότεροι νεότεροι εργάτες βρήκανε δουλειές στον τριτογενή τομέα ή οπουδήποτε αλλού εκτός από τα εργοστάσια και πιο συγκεκριμένα εκτός από τις θέσεις βαριάς χειρωνακτικής εργασίας των εργοστασίων. Αυτές οι δουλειές που βρήκαν, αν και μισθωτές, ήταν διαφορετικές ως εμπειρία από τη βαριά χειρωνακτική εργασία στο εργοστάσιο. Δεδομένης της απουσίας μιας ανανέωσης της επαναστατικής θεωρίας και της ταξικής ανάλυσης της πραγματικότητας και λόγω των συνειδησιακών αλλαγών στην πλειοψηφία της ντόπιας εργατικής τάξης που ήδη έχουν περιγραφεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, αυτή η πραγματικότητα συνοδεύτηκε από την ιδεολογία της “εξαφάνισης της εργατικής τάξης” που έλεγε ότι “όσοι δεν κάνουν βρόμικη χειρωνακτική εργασία στο εργοστάσιο ή στην οικοδομή δεν είναι εργάτες, ακόμη κι αν δουλεύουν έναντι μισθού, όσο εξουθενωτική κι αν είναι η εργασία αυτή”.

Η αισθητικοποίηση του βιομηχανικού τοπίου της πόλης που από το 2000 και μετά, όπως είπαμε, πέρασε στην πράξη, σιγά σιγά απέκτησε την ικανότητα να τροφοδοτείται από τα ίδια της τα αποτελέσματα. Με

την μετατροπή των εργοστασιακών ερειπίων σε κέντρα πολιτισμού το προλεταριάτο διαχωρίστηκε ακόμα περισσότερο από το παρελθόν του, διότι στους χώρους αυτούς δημιουργούνται πλέον καλλιτεχνικές καταστάσεις στις οποίες ελάχιστοι συμμετέχουν ως εργάτες, ενώ οι περισσότεροι συμμετέχουν ως καταναλωτές ή ακόμα και ως εθελοντές με αποτέλεσμα η σχέση τους με το χώρο να μην στιγματίζεται από την εκμετάλλευση και την ταξική καταπίεση - ούτε καν ως μνήμη του παρελθόντος εμποτισμένη στο χώρο - αλλά από το θέαμα και τις ψευδαισθήσεις που αυτό δημιουργεί.

Όσον αφορά την μουσειοποίηση της φιγούρας του εργοστασιακού εργάτη, αυτή αποτελεί το απαραίτητο συμπλήρωμα της αισθητικοποίησης του βιομηχανικού τοπίου της πόλης. Στηρίζεται στη μεγάλη και αναμφισβήτητη αριθμητική μείωση των εργοστασιακών εργατών που συνέβη τις τελευταίες δεκαετίες. Μπορούμε να πούμε ότι αυτή η διαδικασία είναι το πιο τελευταίο στάδιο της εφαρμογής στην πράξη της ιδεολογίας της “εξαφάνισης της εργατικής τάξης” και προσπαθεί να επισφραγίσει την αντίληψη ότι “η εργατική τάξη είναι μόνο οι εργοστασιακοί εργάτες, οι οποίοι πλέον γίνονται όλο και λιγότεροι” συμπληρώνοντας ότι “αφού η εργατική τάξη είναι είδος προς εξαφάνιση, ό,τι μας την θυμίζει πρέπει να γίνει έκθεμα στο μουσείο”.

Το μνημείο του ελευσίνιου εργάτη που υπάρχει στην Ελευσίνα από τον Ιανουάριο του 2016, η έκθεση “Βιομηχανική Ελευσίνα. Άνθρωποι και εργοστάσια” που έγινε στα πλαίσια των αιχμαλιών το Σεπτέμβρη του 2016 και του 2017 και το έργο “Αποθέματα:Inventory”⁴ που έγινε από την πολιτιστική πρωτεύουσα τον Νοέμβρη του 2018 αποτελούν μερικά παραδείγματα αυτής της διαδικασίας.

Τα άγαλματα είναι σύμβολα και προορίζονται να σώσουν την μνήμη αυτού που συμβολίζουν και ο οποίος πλέον δεν υπάρχει. Το μνημείο

4. Σχετικά με το έργο “Αποθέματα:Inventory” εδώ:

<https://sabotage-eleusis21.espivblogs.net/apothemata-inventory-imateleis-simeioseis-schetika-me-ton-ay-to-exeytelismo-ton-ittimenon/>

<https://sabotage-eleusis21.espivblogs.net/ergatiko-kentro-eleysinas-kai-politistiki-protetyoysa-imateleis-simeioseis-schetika-me-ton-ayto-exeytelismo-ton-ittimenon/>

του ελευσίνιου εργάτη συμβολίζει την εργατική τάξη που σύμφωνα με την κυρίαρχη ιδεολογία δεν υπάρχει πλέον. Η μουσειοποίηση της βιομηχανικής εργατικής φιγούρας αναγνωρίζει υποτίθεται την “κοινωνική προσφορά” της εργατικής τάξης του παρελθόντος. Την αναγνωρίζει βέβαια κουτσοσυρμένα. Αναγνωρίζει μόνο ότι μπορεί να αφομοιωθεί και να διαστρεβλωθεί. Το πιο προβληματικό στοιχείο όμως σε αυτήν την περίπτωση, δεν είναι η στενότητα της αντίληψης για αυτήν την “προσφορά”, αλλά η ίδια η έννοια της “προσφοράς”. Διότι αυτά που αναγνωρίζονται ως “προσφορά” είναι στην πραγματικότητα όλος αυτός πλούτος που παρήγαγε η εργατική τάξη και τον οποίο ιδιοποιήθηκαν οι καπιταλιστές. Η “προσφορά” αυτή ήταν από την αρχή μέχρι το τέλος εκβιαστική και καταναγκαστική. Είχε την βάρβαρη συνοδεία της φτώχειας και της πολύωρης και εξουθενωτικής εργοστασιακής ημέρας. Ήταν αποτέλεσμα της καταστολής των εργατικών αγώνων από την χωροφυλακή. Η “προσφορά” αυτή ήταν στην πραγματικότητα αρπαγή και σήμερα η αναγνώριση αυτής της “προσφοράς” είναι μια ειρωνεία στους προλεταριακούς αγώνες. Αυτό που αναγνωρίζεται είναι η ηθική της εργασίας και όχι οι απόπειρες εναντίον της. Αναγνωρίζεται η εργατικότητα των ελευσίνιων σε μια εποχή που οι ελευσίνιοι απεργούσαν, εναντιώνονταν στους απεργοσπάστες και τους βιομήχανους και κατέληγαν να πλακώνονται με τους χωροφύλακες με αποτέλεσμα να υπάρχουν τραυματίες (ακόμα και νεκροί), ενώ οι πιο ριζοσπάστες και απείθαρχοι να φυλακίζονται και να στέλνονται στην εξορία (όπως στις απεργίες το 1929 και 1936). Αυτό λοιπόν είναι ειρωνεία.

Η έκθεση “Βιομηχανική Ελευσίνα. Άνθρωποι και εργοστάσια” αφηγήθηκε την ιστορία της Ελευσίνας ως βιομηχανικής πόλης, την ιστορία των εργοστασίων, της εργασίας μέσα σε αυτά και των προϊόντων της, την ιστορία των εργατών και των βιομηχάνων ως μια προοδευτική διαδρομή προς το σήμερα. Η έκθεση μας έδειξε μερικά παλιά διαφημιστικά υλικά των εργοστασίων, μας έδειξε μερικά παλιά εργαλεία, μας έδειξε μερικά παλιά προϊόντα, μερικούς παλιούς εργάτες και τα αφεντικά τους σε παλιές φωτογραφίες. Εκθείασε τον “μόχθο και το μεράκι” των εργατών και την καινοτομία και αποφασιστικότητα των βιομηχάνων. Αν και μας έδειξε μερικές φωτογραφίες από παλιές εργατικές διαμαρτυρίες, βιάστηκε να μας πει ότι αυτή η ιστορία που αφηγήθηκε είναι η ιστορία της συνεργασίας των εργατών με τα αφεντικά τους που κατέληξε στην Ελευσίνα, όπως την ξέρουμε και την ζούμε σήμερα. Μια Ελευσίνα που αν και έχει ακόμα προβλήματα (οικολογικά, ανεργία, φτώχεια κλπ) είναι μια πόλη με πολιτισμό, που η ιστορία της είναι ο

πολιτισμός της. Αυτό μας είπε ότι είναι πολύ σημαντικό διότι “ο πολιτισμός θα φέρει ανάπτυξη, θα αναγεννήσει την πόλη από τις βιομηχανικές της στάχτες.”

Αυτό που μας παρουσίασε η έκθεση ως πολιτισμό ήταν η καθημερινή βαρβαρότητα που βίωνε η εργατική τάξη σχεδόν όλον τον 20ο αιώνα. Αυτό που το προλεταριάτο δεν κατάφερε να καταργήσει, του παρουσιάζεται πλέον ως κατόρθωμά του. Η έκθεση δεν έθιξε καθόλου την βίαιη όψη της βιομηχανικής ιστορίας της πόλης. Τη βία των μπάτσων. Την κατασπατάληση της ζωής χιλιάδων εργατών στην πολύωρη καθημερινή εργασία στο εργοστάσιο. Την εκ των πραγμάτων απαγόρευση της πρόσβασης μιας ολόκληρης πόλης στην θάλασσα. Την κατάληψη τεράστιων εκτάσεων γης από το κεφάλαιο και το κράτος που προηγουμένως ήταν κοινόχρηστες (βουνά και μη περιφραγμένα χωράφια). Η έκθεση δεν ανέδειξε καθόλου επίσης το πόσο πλούσιοι έγιναν οι βιομήχανοι και το πόσο φτωχοί παρέμειναν οι εργάτες. Η έκθεση μη αναδεικνύοντας όλα αυτά τα πράγματα συνέβαλε στην απόκρυψη του ταξικού πολέμου του παρελθόντος και στο χτίσιμο της ταξικής ειρήνης του παρόντος.

Το έργο “Αποθέματα:Inventory” ήταν συμμετοχικό. Οι καλλιτέχνες σε πρώτη φάση κάλεσαν τους “εναπομείναντες” εργάτες της πόλης να πάνε να δώσουν συνεντεύξεις και να πουν για το πως ήταν παλιά η ζωή όταν η βιομηχανία ήταν στα πάνω της και η εργατική τάξη έκανε απεργίες. Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν κάτι παππούδες, οι συνδικαλιστές του εργατικού κέντρου και ελάχιστοι ακόμα ηλίθιοι. Οι συνεντεύξεις βιντεοσκοπήθηκαν και αποτέλεσαν έκθεμα για την έκθεση που αποτέλεσε την τελευταία φάση του έργου. Μεταξύ των συνεντεύξεων και την έκθεσης τους μεσολάβησε το μεγάλο γεγονός μιας αναπαράστασης απεργιακής πορείας μέσα στην πόλη, “σαν της πορείας της παλιάς εποχής”. Μια καλλιτεχνική “εργατική διαδήλωση”.

Στην πορεία συμμετείχε πλήθος μικροαστών. Από αυτούς που θέλουν μπάτσους για να νιώθουν ασφαλείς, που ξεενερώνουν με τους βρόμικους τοίχους και θεωρούν τους μετανάστες πρόβλημα για την πατρίδα. Το μικροαστικό τρολ όσο γραφικό και κακόγουστο φαίνεται άλλο τόσο επικίνδυνο είναι. Μολύνει αισθητικά, καταλαμβάνει δημόσιο χώρο, υποτιμάει διανοητικά.

Για να τελειώνουμε, μένει ακόμα μια μικρή παρατήρηση.

Η Ελευσίνα έχει ένα βιομηχανικό παρελθόν. Αλλά επίσης σήμερα δεν έχει απωλέσει εντελώς και τον βιομηχανικό χαρακτήρα της. Άρα ο τρόπος που γίνεται αντιληπτή και χρησιμοποιείται αυτή η βιομηχανική της κληρονομιά εξαρτάται άμεσα και από την σχέση των ενεργών σήμερα βιομηχανιών με την τοπική κοινωνία και την δημοτική εξουσία. Ο λόγος περί βιομηχανικής κληρονομιάς λαμβάνει υπόψη του αυτήν την σχέση.

Σε καιρούς ταξικής ήττας από πλευράς της εργατικής τάξης όπως οι σημερινοί, η σχέση των βιομηχανιών και του δήμου με την τοπική κοινωνία είναι μια σχέση ταξικής συνεργασίας. Η σχέση αυτήν είναι κάπως έτσι: οι βιομήχανοι εκμεταλλεύονται τους εργάτες τους όσο δεν πάει και ύστερα κάνουν δωράκια, χορηγίες, κοινωνικές προσφορές στον δήμο και την τοπική κοινωνία, ο δήμος προσποιείται ότι προσπαθεί να πάρει όσο πιο πολλά μπορεί από τις βιομηχανίες για το καλό της πόλης και του περιβάλλοντος και η τοπική κοινωνία τα δέχεται όλα αυτά, λέει ευχαριστώ και ύστερα βγάζει τον σκασμό.

Ο λόγος της εξουσίας περί βιομηχανικής κληρονομιάς εκτός των άλλων προκαλεί και τον παρακάτω συλλογισμό: “Μπορεί παλιά οι βιομηχανίες να ήταν υπεύθυνες για την φτώχεια και την ρύπανση στην Ελευσίνα, σήμερα όμως έχουν γίνει βήματα προς το καλύτερο. Οι υπάρχουσες βιομηχανίες είναι πλέον φιλικές στο περιβάλλον, μας βοηθάνε να ζωντανεύσουμε τα εργοστασιακά ερείπια της Ελευσίνας, μας βοηθάνε με τα αισχύλεια, μας βοηθάνε με την πολιτιστική πρωτεύουσα, μας βοηθάνε να γεμίσουμε την Ελευσίνα με πολιτισμό. Γενικά δίνουν χορηγίες και έχουν κοινωνική εταιρική ευθύνη.”

Ο λόγος περί βιομηχανικής κληρονομιάς είναι και μια μηχανή παραγωγής μαζικής βλακείας.

Η Ελευσίνα έχει ένα βιομηχανικό παρελθόν. Η τοπική της κοινωνία είναι και σήμερα ταξικά διχασμένη. Αν υπάρχει λοιπόν κάτι που έχει μείνει από το παρελθόν και θα μπορούσαμε να το πούμε βιομηχανική κληρονομιά εμείς το εντοπίζουμε στις άπειρες αφορμές που έχουμε για να μισήσουμε

τον ταξικό εχθρό, για να μισήσουμε κάθε του πρόσωπο. Τον μικροαστό, τον καλλιτέχνη και την πολιτιστική πρωτεύουσα, τον δήμο, το σχολείο, το αφεντικό και την δουλειά, τον μπάτσο, τους πολιτιστικούς και λαογραφικούς συλλόγους, το εργατικό κέντρο. Άρα, αν είναι να κάνουμε αποδοχή μιας βιομηχανικής κληρονομιάς, ας είναι μια κληρονομιά προλεταριακών αγώνων, της ιστορικής γνώσης τους. Ας είναι μια κληρονομιά ταξικού μίσους και αυτοπεποίθησης.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ
ΤΟΥ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΥ ΕΡΓΑΤΗ

ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ - 2015

Κεφάλαιο 4°:

Οι απεργίες στην Ελευσίνα (1924, 1929, 1936)

Οι πηγές από τις οποίες γράφτηκαν τα παρακάτω είναι το βιβλίο “Στιγμές του εργατικού κινήματος: Ελευσίνα 1942-1976” του Γιώργου Τσουκαλά (του πρώην δημάρχου) που το έγραψε για το εργατικό κέντρο και εκδόθηκε το 2010. Ο Τσουκαλάς στο βιβλίο αυτό αντλεί πληροφορίες από τις εφημερίδες της εποχής. Επειδή όμως ο Τσουκαλάς και το εργατικό κέντρο εξυπηρετούν τα συμφέροντα του κεφαλαίου και του κράτους, το γεγονός αυτό καθιστά το βιβλίο αυτό μέρος της αφήγησης της εξουσίας. Για την συγγραφή όσων ακολουθούν έγινε και ανάγνωση όλων των σχετικών άρθρων του ριζοσπάστη της εποχής, όχι γιατί υπάρχει σύγκλιση απόψεων με το κκε του μεσοπολέμου, αλλά γιατί ο ριζοσπάστης ήταν η μόνη εφημερίδα τότε που έπαιρνε το μέρος των εργατών επομένως οι πληροφορίες που παρέχει για τους αγώνες είναι και περισσότερες και κάπως πιο κοντά στην αλήθεια σε σύγκριση με τις υπόλοιπες εφημερίδες.

1924:

Στις 21 Μαΐου του 1924 έγινε ίσως η πρώτη απεργία στην Ελευσίνα. Πρέπει να κράτησε ενάμισι μήνα. Ήταν πανεργατική. Απέργησαν οι εργάτες από το Τιτάν, το Ελαιουργείο, τον Κρόνο και άλλα μικρότερα εργοστάσια της εποχής. Τα αιτήματα ήταν η αναγνώριση του σωματείου, αύξηση 50% των μισθών (που δεν ξεπέρναγαν τότε τις 20-25 δραχμές), η Κυριακή να γίνει αργία, να εφαρμοστεί το δωρο (που ίσχυε σαν νόμος αλλά δεν εφαρμοζόταν) και να γίνει επαναπρόσληψη απολυμένων εργατών (μάλλον διότι αποφάσισαν να φτιάξουν σωματείο). Στην απεργία συμμετέχουν και οι μικρασιάτες πρόσφυγες. Η απεργία τέλειωσε με τα αιτήματα ανικανοποίητα. Αυτό συμπεραίνεται από το γεγονός ότι και η επόμενη απεργία θα περιλαμβάνει τα ίδια αιτήματα.

1929:

Στις αρχές του Φλεβάρη το 1929 φορτοεκφορτωτές ξεκίνησαν απεργία ζητώντας αύξηση. Το υπουργείο εθνικής οικονομίας δήλωσε ότι οι εργάτες διαρκώς δημιουργούν προβλήματα εις βάρος της βιομηχανίας χωρίς ιδιαίτερο λόγο και προσπάθησε να εκφυλίσει την απεργία. Είτε ψέματα στους εργάτες ότι θα ικανοποιήσει τα αιτήματα τους και κατάφερε να λήξει η απεργία. Η επιθυμία για διεκδικήσεις όμως υπάρχει έντονη στην πλειοψηφία της εργατικής τάξης της πόλης. Οι εργάτες του Τιτάν έχουν φτιάξει μάλιστα και το σωματείο τεχνιτοεργατών τσιμέντου.

Τις επόμενες μέρες το κράτος θα στείλει 200 χωροφύλακες στην Ελευσίνα οι οποίοι θα περιπολούν διαρκώς τους δρόμους και θα τρομοκρατούν τους εργάτες με στόχο να τους φοβίσουν προκαταβολικά ώστε να μην οργανωθούν στα σωματεία και να μην διεκδικήσουν τίποτα από τα αφεντικά. Δύο μαντραναίοι εργάτες που μοίραζαν προσκλήσεις για συνέλευση του σωματείο τεχνιτοεργατών τσιμέντου πυροβολήθηκαν από την αστυνομία (ο ριζοσπάστης δεν αναφέρει αν τραυματίστηκαν). Οι μπάτσοι απείλησαν το σωματείο των τεχνιτοεργατών ότι αν επικοινωνήσει με την Ενωτική ΓΣΕΕ θα το διαλύσουν και δώσανε όπλο στον επιστάτη του Τιτάν διότι όπως φαίνεται γίνεται όλο και πιο δύσκολη η πειθάρχηση των εργατών μέσα στο εργοστάσιο.

Το Τιτάν και το Βότρυς θα απολύσουν τους πρώτους εργάτες που μπήκαν στο σωματείο (52 άτομα). Τα αφεντικά δεν έχουν καταλάβει τον βαθμό και τις δυνατότητες οργάνωσης των εργατών τους και πιστεύουν ότι έτσι θα τους πειθαρχήσουν. Οι εργάτες από την μεριά τους θα εξαγριωθούν και θα ξεκινήσουν συζητήσεις για να κάνουν απεργία.

Οι εργάτες τελικά αποφάσισαν να οργανώσουν μια απεργία στις 5 του Μάρτη (σε περίπου 2 βδομάδες) κοινή για όλη την εργατική τάξη της πόλης. Τα αιτήματα είναι η αναγνώριση του σωματείου, 40% αύξηση των μισθών (το ελάχιστο μεροκάματο για τις γυναίκες και τα παιδιά είναι κοντά στις 25 δραχμές ενώ των αντρών είναι γύρω στις 45-50), εφαρμογή του δωρου, πληρωμή κάθε Σάββατο και επαναπρόσληψη των απολυμένων που πλέον αυξήθηκαν στους 72. Τα αφεντικά μόλις μάθουν την απόφαση για απεργία θα προσπαθήσουν να καλοπιάνουν τους εργάτες και θα τους ζητήσουν να συζητήσουν μαζί τους (με τον κάθε έναν ξεχωριστά, όχι με το σωματείο) για την ικανοποίηση μερικών από τα αιτήματά τους. Ο Κρόνος θα εφαρμόσει το δωρο μόνο σε κάποιες κατηγορίες εργατών με στόχο την διάσπαση της ταξικής ενότητας. Παράλληλα η χωροφυλακή θα συνεχίσει την τρομοκρατία της: συχνές περιπολίες στους δρόμους της πόλης και μέσα στα εργοστάσια και μερικές προσαγωγές, θα πυροβολήσει έναν εργάτη που τοιχοκολλούσε την προκήρυξη του σωματείου, απείλησε μέλη του σωματείου όταν αν κάνουν την απεργία και αν δεν διαλύσουν το σωματείο θα εξορισθούν στην Ανάφη. Οι εργάτες όμως δεν φαίνεται να φοβούνται ιδιαίτερα και συνεχίζουν όλο αυτό το διάστημα να οργανώνουν την απεργία τους, κάνουν συνελεύσεις και συγκεντρώσεις, επισκέπτονται υπουργεία και καταθέτουν τα αιτήματά τους, εκλέγουν απεργιακές επιτροπές και κανονίζουν τις περιφρουρήσεις τους. Τελικά θα απεργήσουν 2500 εργάτες.

Όταν την μέρα της απεργίας η απεργιακή επιτροπή συνοδευόμενοι

από 300 απεργούς πήγε στο εργοστάσιο Κρόνος να ενημερώσει για την απεργία και να την περιφρουρήσει οι μπάτσοι αποφάσισαν να τους απαγορεύσουν την είσοδο, συλλάβανε 3 εργάτες από την διοίκηση του σωματείου και τους διέταξαν να διαλυθούν. Οι απεργοί αρνήθηκαν να υπακούσουν και έτσι ξεκίνησε σύγκρουση. Οι μπάτσοι άρχισαν να πυροβολούν στον αέρα, αλλά και προς το μέρος των απεργών. Γενικά υπήρξαν αρκετοί τραυματισμένοι εργάτες εκ των οποίων 6 από σφαίρες και 1 νεκρός, ενώ μερικοί αν και πέσαν στην θάλασσα για να σωθούν, οι μπάτσοι τους καταδίωξαν και εκεί. Σε έναν από τους τραυματίες θα χρειαστεί να του ακρωτηριάσουν το πόδι. Η μάχη ήταν σκληρή και αυτό φαίνεται όχι μόνο από τους εργάτες τραυματίες αλλά και από το γεγονός ότι υπήρξαν και 2 τουλάχιστον χωροφύλακες τραυματίες από πέτρες και ένας από σουγιά (αυτό βέβαια δεν το παραδέχεται ο ριζοσπάστης, αναφέρεται όμως από την αστυνομία και τις υπόλοιπες εφημερίδες και δεν είναι παράλογο να συνέβη).

Μετά τις ταραχές αυτές μέρος των απεργών (1000 άτομα) έκανε συγκέντρωση έξω από το αστυνομικό τμήμα. Εκεί βρίσκονταν περίπου 200 μπάτσοι και τμήματα του πεζικού (στρατός δηλαδή). Δεν ξαναγίνανε όμως επεισόδια.

Την επόμενη μέρα έγινε η κηδεία του νεκρού εργάτη. Όλη η πόλη ήταν στον δρόμο παρά τις εντολές της αστυνομίας που απαγόρευσε τις συγκεντρώσεις.

Στις 7 του Μάρτη και ενώ η απεργία συνεχίζεται γίνονται συλλήψεις των μελών της απεργιακής επιτροπής και των μελών της διοίκησης του σωματείου και συλλαμβάνονται επίσης και πολλοί άλλοι αριστεροί απεργοί. Συνολικά οι συλλήψεις είναι γύρω στις 50, ανάμεσά τους και δύο παππούδες 70 και 75 χρονών. Οι συλληφθέντες θα φάνε πολύ ξύλο στο αστυνομικό τμήμα. Οι μπάτσοι κάνουν έρευνα στα σπίτια των συλληφθέντων. Το κράτος προσπαθεί να κάνει την πόλη ξανά ασφαλή έτσι ώστε οι καπιταλιστές να φέρουν απεργοσπάστες και να ρίξουν το ηθικό των απεργών. Για αυτό το λόγο στέλνει κι άλλους στρατιώτες στην πόλη. Το κράτος και το κεφάλαιο προσπαθούν επίσης να διασπάσουν της ταξική ενότητα του προλεταριάτου. Οι χωροφύλακες τρομοκρατούν όποιον βρουν στον δρόμο, διαλύουν οποιαδήποτε συνάθροιση, μαζεύουν όποιον κρίνουν ύποπτο ότι παρακινεί τους υπόλοιπους για την συνέχιση της απεργίας και όποιον θεωρούν «κομμουνιστή και πράκτορα της Μόσχας». Μερικά τσιράκια των αφεντικών υπονομεύουν την απεργία θέτοντας πιο μετριοπαθή αιτήματα. Κρατώντας μια αντικομμουνιστική στάση θέλουν να βοηθήσουν το κράτος και τους

καπιταλιστές ώστε να αποτύχει η απεργία. Αυτοί οι επίδοξοι απεργοσπάστες θα προσπαθήσουν στην αρχή να ζητήσουν άδεια από την χωροφυλακή να κάνουν συνέλευση εργατών. Εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι οι απεργιακή επιτροπή και η διοίκηση του σωματείου έχουν συλληφθεί, θέλουν να ηγηθούν της απεργίας με στόχο να την λήξουν. Οι μπάτσοι δεν θα τους πάρουν προς το παρόν στα σοβαρά διότι είναι αισχρά λίγοι στον αριθμό. Αυτοί οι προδότες όμως θα έχουν την αναγνώριση και την βοήθεια της κυβέρνησης. Από δω και στο εξής θα αυτοαποκαλούνται «προσωρινή διοικητική επιτροπή». Την ίδια μέρα οι μικρασιάτες, άντρες, γυναίκες, παιδιά, συγκεντρώνονται στον συνοικισμό. Διαμαρτύρονται για τις συλλήψεις και την τρομοκρατία. Επιχειρούν να πάνε προς την κάτω Ελευσίνα εκεί όπου κρατούνται οι φυλακισμένοι να τους ελευθερώσουν και οι μπάτσοι κι ο στρατός διαλύουν την συγκέντρωσή τους.

Στις 9 του Μάρτη η απεργία συνεχίζεται. Δουλεύουν ελάχιστοι απεργοσπάστες. Γίνονται άλλες 5 συλλήψεις απεργών διότι μοίραζαν “κομμουνιστικές προκηρύξεις” στους απεργοσπάστες. Το εργατικό κέντρο είναι κλειστό και φρουρούμενο από τους μπάτσους.

Εντωμεταξύ ο Κικιρής, ο αρχιμπάτσος της ομάδας της χωροφυλακής που πυροβόλησε τους απεργούς στις 5 του Μάρτη έξω από τον Κρόνο, ο οποίος είναι και αυτός που σκότωσε εκείνο τον απεργό αδειάζοντας το όπλο του πάνω του, ο Κικιρής λοιπόν αφού έδωσε την κατάθεσή του για το τι συνέβη εκείνη την ημέρα, αφέθηκε απευθείας ελεύθερος. Οι συλληφθέντες απεργοί όμως την ίδια στιγμή στέλνονται κατά δεκάδες στην εξορία και στις φυλακές.

Τι επόμενες μέρες το κράτος και το κεφάλαιο θα προσπαθήσουν να σπάσουν την απεργία αξιοποιώντας τους λίγους προδότες που έχουν βρεθεί. Θα ξεκινήσει μια προπαγάνδα στους εργάτες η οποία θα λασπολογεί τους αριστερούς συνδικαλιστές της ενωτικής ΓΣΕΕ και του κκε και θα προβάλει ως πιο άξιους να ηγηθούν των εργατικών ζητημάτων τους συντηρητικούς και προδότες ελευσίνιους εργάτες σε συνεργασία με την ΓΣΕΕ που εκτελεί πιστά όλες τις εντολές του κράτους και των αφεντικών. Καθώς αυτή η τακτική πετυχαίνει τον στόχο της οι προδότες που θέλουν να σπάσουν την απεργία μαζί με την ΓΣΕΕ ξεκινάνε διαπραγματεύσεις με τα αφεντικά και την κυβέρνηση. Θα προτείνουν και θα συμφωνήσουν αύξηση του ημερομίσθιου κατά 20% (ενώ το αίτημα της απεργίας είναι 40%), απελευθέρωση των συλληφθέντων μόνο όμως όσων δεν είναι κομμουνιστές και εφαρμογή του δωρου μόνο στους κλάδους που το επιβάλλει ο νόμος. Το Τιτάν στην

προσπάθειά του να βρει απεργοσπάστες διακηρύττει ότι θα αυξήσει κατά 20-30% το μεροκάματο των απεργοσπαστών.

Τις επόμενες μέρες η διάσπαση της ταξικής ενότητας των εργατών τελικά επιτεύχθηκε και οι συντηρητικοί αντιπρόσωποι των εργατών άρχισαν να κάνουν κουμάντο στην απεργία και αμέσως την έληξαν. Αν και στα λόγια κάποια από τα αρχικά αιτήματα των απεργών ικανοποιήθηκαν, στην πράξη τίποτε δεν άλλαξε άμεσα προς το καλύτερο.

Οι πιο συνειδητοποιημένοι ελευσίνιοι προλετάριοι έμαθαν ότι οι αγώνες τους για να πέτυχουν έστω και στο ελάχιστο θα πρέπει να είναι αποφασιστικοί, οργανωμένοι και να απαντάνε στην κρατική βία. Αυτό θα φανεί το 1936.

1936:

Ο Μάης του 1936 έχει μείνει στην ιστορία λόγω της μαζικής και άγριας προλεταριακής εξέγερσης στην Θεσσαλονίκη. Την ίδια περίοδο όμως ξεκίνησε και μια μαζική, άγρια και συγκρουσιακή απεργία στην Ελευσίνα. Όσο εντυπωσιακή ήταν η εξέγερση στην Θεσσαλονίκη σε επίπεδο χώρας άλλο τόσο εντυπωσιακή ήταν και η απεργία των ελευσίνιων προλετάρων σε επίπεδο πόλης.

Είναι οι μέρες που ο Μεταξάς γίνεται πρωθυπουργός. Είναι η χρονιά που ο Μεταξάς θα καταργήσει τον κοινοβουλευτισμό και το ελληνικό κράτος θα αντικαταστήσει επίσημα την δημοκρατική του μορφή με την δικτατορική-φασιστική του μορφή. Στις 26 Ιανουαρίου ο Μεταξάς είναι υπουργός στρατιωτικών, διορισμένος από τον βασιλιά Γεώργιο Β΄, στις 13 Απρίλη γίνεται πρωθυπουργός, στις 30 του ίδιου μήνα αποκτά με ψήφισμα από την βουλή απόλυτη ελευθερία κινήσεων και στις 4 Αυγούστου διαλύει την βουλή οριστικά.

Η προϊστορία:

Ο ιδιοκτήτης του Τιτάν, ο Κανελλόπουλος ήταν τότε και υπουργός εθνικής οικονομίας. Εκείνη την περίοδο (τέλη 1935 - αρχές 1936 περίπου) εισηγήθηκε έναν νόμο που τελικά ψηφίστηκε από την βουλή. Ο νόμος αυτός έλεγε ότι οι καπιταλιστές που απασχολούν φορτοεκφορτωτές, μεταφορείς ξηράς και εργάτες αποθηκών σιδηροδρόμων θα πρέπει να αυξήσουν την τιμή

των εμπορευμάτων τους κατά ένα ποσό το οποίο θα πηγαίνει στο ταμείο σύνταξης και περιθάλψης των εργατών αυτών, όπως γινόταν ήδη με τους εκφορτωτές λιμένων. Ο νόμος έλεγε επίσης ότι οι φορτοεκφορτωτές θα πρέπει να μην είναι ανειδίκευτοι αλλά να έχουν επαγγελματικά βιβλιάρια. Ο Κανελλόπουλος λοιπόν, αποφάσισε από αυτόν το νόμο να εξαιρεθούν οι καπιταλιστές της Ελευσίνας, συνεπώς και ο ίδιος.

Σαν να μην έφτανε αυτό, την ίδια περίοδο ο Κανελλόπουλος έβαλε στόχο να διαλύσει και το σωματείο των φορτοεκφορτωτών της Ελευσίνας που αριθμούσε περίπου 100 μέλη. Έτσι, στις αρχές Φλεβάρη του 1936 το Τιτάν απολύει 6 εργάτες, αναμεσά στους οποίους βρίσκεται και ο πρόεδρος του σωματείου. Οι εργάτες κάνουν μια στάση εργασίας την αμέσως επόμενη Κυριακή και αποφασίζουν μετά από δυο μέρες να κάνουν απεργία σε περίπτωση που ο Κανελλόπουλος δεν πάρει πίσω τις απολύσεις. Ο Κανελλόπουλος αρνείται να επαναπροσλάβει τους απολυμένους εργάτες.

Στις 9 του Μάρτη απεργούν οι εργάτες στο Βότρυς και τον Κρόνο. Ζητάνε από τα αφεντικά να εφαρμοστεί ο νόμος που είπαμε παραπάνω και για αυτούς. Στην πράξη ζητάνε 295.000 δραχμές από τον Κρόνο και 55.000 δραχμές από το Βότρυς να κατατεθούν στο “Ταμείο Περιθάλψεως Οιοπνευματοποιών Ελευσίνος και Πειραιώς”. Η απεργία σταματάει χωρίς αποτέλεσμα στις 21 του Απρίλη.

Στις 19 Απριλίου ο ριζοσπάστης λέει ότι οι εργάτες από το Τιτάν και το Ελαιουργείο είχαν καταθέσει και αυτοί κοινά αιτήματα στα αφεντικά τους. Ζήτησαν την επαναπρόσληψη των απολυμένων εργατών, 20-30% αύξηση, εφαρμογή του εορτολογίου και περιθάλψη. Έλεγε επίσης ότι μια από εκείνες της μέρες οι μπάτσοι κατέστειλαν βίαια μια συγκέντρωση εργατών από τα εργοστάσια αυτά. Οι τραυματίες ήταν 4.

Η απεργία:

Στις 27 του Απρίλη ξεκίνησαν απεργία 300 εργάτες από το Τιτάν και 80 από την Ελαιουργική. Τις επόμενες μέρες θα συλληφθούν και θα δικάσουν 12 απεργοί, μέλη των διοικητικών συμβουλίων των σωματείων και της απεργιακής επιτροπής. Θα αθωωθούν όλοι εκτός από τον πρόεδρο του σωματείου του Τιτάν που θα καταδικαστεί σε 10 μέρες κράτηση διότι εμπόδισε απεργοσπάστες από το να εργαστούν. Η ποινή εξαγοράστηκε από την απεργιακή επιτροπή.

Στις 19 του Μάη οι απεργοί πλέον είναι 600. Καθώς περνούν οι μέρες οι απεργοί ζητάνε μάταια βοήθεια από την κοινότητα της Ελευσίνας. Το κοινοτικό συμβούλιο ούτε καν που συζητά το θέμα της απεργίας και της προσφοράς συσσιτίου στους απεργούς. Το εργατικό κέντρο του Πειραιά που το έλεγχαν συντηρητικοί εργάτες επίσης τους γυρνά την πλάτη. Αλληλέγγυοι στους απεργούς στέκονται όμως οι εργάτες από το Βότρυς και τον Κρόνο που τους δίνουν μερικά λεφτά.

Οι απεργοί προσπαθούν να γενικεύσουν την απεργία και στα άλλα εργοστάσια της πόλης, όπως επίσης και στο τιμμεντάδικο “Ηρακλής” στον Πειραιά, αλλά μάταια. Έχουν όμως τουλάχιστον την υποστήριξη της Ενωτικής ΓΣΕΕ.

Στις 22 Μάη ο Κανελλόπουλος κάνει μια πρόταση στους απεργούς για συμβιβασμό. Προτείνει αύξηση του ημερομίσθιου κατά 1 με 2 δραχμές. Οι απεργοί αρνούνται και αποφασίζουν την συνέχιση της απεργίας. Την επόμενη μέρα οι απεργοί συγκεντρώνονται έξω από το κοινοτικό συμβούλιο ώστε να πιέσουν τον πρόεδρο της κοινότητας, τον Παύλου, να τους βοηθήσει. Η αστυνομία θα διαλύσει αυτήν την συγκέντρωση που αριθμούσε 300 άτομα. Την ίδια εκείνη μέρα οι απεργοί, άντρες και γυναίκες, θα συγκρουστούν και πάλι με τους χωροφύλακες και θα γίνουν 4 συλλήψεις. Αυτό έγινε γιατί οι απεργοί αποφάσισαν να σαμποτάρουν τις σχολικές γυμναστικές επιδείξεις που οργάνωνε η κοινότητα. Θέλανε τα λεφτά που θα ξοδεύονταν στην διοργάνωση να πάνε στην στήριξη της απεργίας. Οι απεργοί χωρίστηκαν σε ομάδες. Χτύπαγαν τις καμπάνες στις εκκλησίες της Ελευσίνας ώστε να συγκεντρωθεί ο κόσμος της πόλης εκεί και να μην πάει στις επιδείξεις. Αφού οι μπάτσοι διαλύσανε βίαια αυτές τις συγκεντρώσεις οι απεργοί συγκεντρώθηκαν έξω από το γήπεδο και αποδοκίμαζαν όσους πηγαίνουν στις επιδείξεις.

Εκείνη την ημέρα η αστυνομία θα συλλάβει 7 περίπου άτομα εκ των οποίων ο ένας είναι πάλι ο πρόεδρος του σωματείου του Τιτάν. Όλοι αυτοί θα φυλακισθούν τουλάχιστον μέχρι τις 12 Ιουνίου, μετά δεν υπάρχουν πληροφορίες για το τι γίνεται με αυτούς.

Τις επόμενες μέρες η απεργία θα συνεχιστεί. Το κράτος και τα αφεντικά του Τιτάν θα προσπαθήσουν με διάφορους τρόπους να διαχωρίσουν τους απεργούς με στόχο να σπάσουν την απεργία. Ο πρόεδρος της κοινότητας της Ελευσίνας Παύλου μετά από πίεση των απεργών θα τους προτείνει να βοηθήσει με 80000 δραχμές αλλά θα διαφωνήσει μαζί τους όσον αφορά τον διαμοιρασμό των χρημάτων. Η απεργιακή επιτροπή θέλει να είναι αυτή που θα αποφασίσει πως θα γίνει ο διαμοιρασμός. Από την μεριά του ο Παύλου

προσπαθεί να διαχωρίσει τους απεργούς βάσει του αν είναι δημότες της Ελευσίνας ή των γύρω κοινοτήτων. Τελικά η κοινότητα της Ελευσίνας θα αποφασίσει να δώσει 20000 δραχμές μόνο στους δημότες της.

Στην ίδια λογική του διαχωρισμού των απεργών ο Κανελλόπουλος προτείνει να δώσει 5 δραχμές αύξηση μόνο στους τσιμεντεργάτες και την ίδια στιγμή κάνει έξωση σε 13 εργάτες που κατοικούσαν στα οικήματα Τιτάν διότι δεν πλήρωσαν το νοίκι τους τον τελευταίο μήνα (μήνα απεργίας). Παράλληλα ο Κανελλόπουλος θα προσπαθήσει να συσπειρώσει απεργοσπάστες υποσχόμενος ότι θα τους προστατέψει από τυχόν επιθέσεις των απεργών.

Η κυβέρνηση θα υποσχεθεί στους απεργούς ότι αν σταματήσουν την απεργία θα πείσει το εργοστάσιο να αυξήσει τα ημερομίσθια εντός 5-10 ημερών και την ίδια στιγμή θα τους απειλήσει ότι αν συνεχίσουν την απεργία τότε θα την καταστείλει.

Τις ημέρες μεταξύ 13 και 17 Ιούνη η χωροφυλακή της Ελευσίνας θα αυξηθεί κατά 100 μπάτσους διαφόρων ειδών: μαθητές σχολής χωροφυλακής, ειδική ασφάλεια, ιππικό και ναυτικό. Το υπουργείο εθνικής οικονομίας θα τοιχοκολλήσει σε διάφορα σημεία στην πόλη μια διαταγή προς τους απεργούς να επιστρέψουν στην δουλειά και απειλές για καταστολή.

Στις 12 Ιουνίου το πρωί το Τιτάν φέρνει 15 απεργοσπάστες από Ελευσίνα και Πειραιά με αυτοκίνητα κρυμμένους κάτω από μουςαμάδες έτσι ώστε να μη τους δουν οι απεργοί. Τα αυτοκίνητα τα συνοδεύουν έφιπποι χωροφύλακες. Οι απεργοί μπλόκαραν το δρόμο με βαρέλια και ζήτησαν από τους απεργοσπάστες να μην πάνε για δουλειά. Πέντε απεργοσπάστες πήγαν με το μέρος των απεργών. Τότε οι χωροφύλακες επιτέθηκαν βίαια στους απεργούς, τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους που ήταν εκεί συγκεντρωμένοι (σύνολο 300 άτομα). Οι απεργοί απάντησαν με πετροπόλεμο προς τους μπάτσους και το εργοστάσιο. Αφόπλισαν μάλιστα και δύο μπάτσους και δείρανε το οδηγό του αυτοκινήτου που μετέφερε τους απεργοσπάστες. Οι μπάτσοι βρίζανε, κοπανάγανε και συλλαμβάνανε. Υπήρξαν μερικοί σοβαρά τραυματίες (άντρες, γυναίκες, παιδιά). Οι απεργοσπάστες τελικά έφυγαν πίσω στον Πειραιά.

Πλέον μένουν ελάχιστοι απεργοσπάστες μέσα στο εργοστάσιο που τους έβαλαν εκεί μια προηγούμενη μέρα οι μπάτσοι και ο Κανελλόπουλος. Κάποιοι από αυτούς φύγανε μετά τα επεισόδια, ενώ οι υπόλοιποι είναι κλεισμένοι μέσα στο εργοστάσιο νύχτα μέρα γιατί φοβούνται τους απεργούς.

Αργότερα την ίδια μέρα έπεσε σύρμα ότι έρχονται και άλλοι απεργοσπάστες. Τότε ξεκίνησαν από όλα τα καφενεία όπου σύχναζαν 40 απεργοί να πάνε να εμποδίσουν τα αυτοκίνητα. Τελικά το φορτηγό δεν μετέφερε απεργοσπάστες. Τους μπάτσους παρόλα αυτά δεν τους ένοιαζε και πολύ και επιτέθηκαν πάλι στους συγκεντρωμένους.

Την επόμενη, 13 Ιούνη, καλέστηκε απεργία σε όλα τα εργοστάσια της Ελευσίνας για αλληλεγγύη. Απέργησαν συνολικά 1500 άτομα στην πόλη. Οι μπάτσοι προσαγάγανε το βράδυ έξω από το σωματείο των οιοπνευματεργατών τον αντιπρόεδρο του σωματείου και ακόμα έναν εργάτη ως υπεύθυνους για την απεργία αλληλεγγύης.

Μια από αυτές τις μέρες ο Κανελλόπουλος εκμεταλλευόμενος την κρατική του ιδιότητα αποφυλάκισε τον εγκληματία Ιωάννη Νίκα και τον έβαλε επικεφαλή των απεργοσπαστών με στόχο να τους τρομοκρατήσει και να μην ενωθούν με τους απεργούς. Οι απεργοί, σύμφωνα με τον ριζοσπάστη, του υποσχέθηκαν ότι θα τον “περιποιηθούν τον κατάλληλο καιρό”.

Την επόμενη μέρα, 14 Ιούνη, ο Κανελλόπουλος θα επιχειρήσει αρχικά στις 8:00 το πρωί να φέρει ένα καράβι με πορσελάνη να ξεφορτώσει με την βοήθεια του Νίκα και 4-5 άλλων απεργοσπαστών. Οι απεργοί θα καταφέρουν να περάσουν από τους χωροφύλακες που περιφρουρούσαν την όλη διαδικασία, θα κυνηγήσουν τους απεργοσπάστες μέχρι αυτοί να κλειστούν στο εργοστάσιο του Τιτάν και θα καταλάβουν το καράβι. Τελικά θα διώξουν το καράβι χωρίς να ξεφορτώσει τίποτα. Οι μπάτσοι θα συλλάβουν 5 άτομα.

Στην συνέχεια, στις 9:30 το πρωί ο Κανελλόπουλος θα φέρει ένα καράβι με απεργοσπάστες. Με το που θα φανεί στον ορίζοντα οι απεργοί το καταλαβαίνουν και αρχίζουν αμέσως να συγκεντρώνονται στο λιμάνι. Θα μαζευτούν περίπου 2000 άτομα (άντρες, γυναίκες, παιδιά) απεργοί και μη. Το προλεταριάτο της πόλης ενώνεται στην πράξη με τους απεργούς. Οι μπάτσοι αδυνατούν να ελέγξουν το πλήθος και μερικοί απεργοί καταφέρνουν να πάρουν τις βάρκες των ψαράδων και να πάνε προς το πλοίο που φέρνει τους απεργοσπάστες. Οι υπόλοιποι συγκεντρωμένοι προλετάριοι προκειμένου να απασχολήσουν τους μπάτσους ώστε να μην επιτεθούν στους απεργούς-βαρκαρήδες περνάνε αυτοί πρώτοι στην επίθεση. Κυνηγάνε απεργοσπάστες μέσα στην αυλή του εργοστασίου του Τιτάν και συγκρούονται με τους μπάτσους. Οι μπάτσοι έφιπποι και μη επιτίθενται με τα σπαθιά τους στο εξεγερμένο πλήθος και βρίζουν τις εξεγερμένες προλετάρικες. Το εξεγερμένο προλεταριάτο απαντάει και αυτό με βρισίδια και βροχή από πέτρες. Θα

τραυματισθούν 50 άτομα από την πλευρά των εξεγερμένων, μερικοί εκ των οποίων σοβαρά. Ανάμεσά τους μια έγκυος γυναίκα και ένα 7χρονο παιδί. Το γεγονός αυτό δείχνει όχι τόσο την βαρβαρότητα του κράτους αλλά το επίπεδο που έχει φτάσει οργή του προλεταριάτου και η μανία του να ξεφύγει από την φτώχεια του. Τελικά οι απεργοί βαρκάρηδες θα φτάσουν στο πλοίο με τους απεργοσπάστες, θα συναδελφωθούν και θα αγκαλιαστούν μαζί τους. Οι απεργοσπάστες ήταν τελικά 60 άτομα από το εργοστάσιο Λιπασμάτων που τους απείλησε ο Κανελλόπουλος με απόλυση. Οι απεργοσπάστες θα γυρίσουν πίσω τελικά χωρίς να σπάσουν την απεργία. Οι απεργοί-βαρκάρηδες θα επιστρέψουν στο λιμάνι με τις βάρκες και οι μπάτσοι δεν θα τολμήσουν να τους αγγίξουν.

Την ίδια μέρα στις 2:00 το μεσημέρι, θα έρθουν 3 λεβητοποιοί από Πειραιά με την συγκοινωνία. Ο Κανελλόπουλος τους είχε πει ότι υπάρχει έλλειψη από λεβητοποιούς στην Ελευσίνα και τους υποσχέθηκε 150 δραχμές ημερομίσθιο. Οι απεργοί αμέσως το αντιλήφθηκαν και μίλησαν στους εργάτες και τους έπεισαν να μην σπάσουν την απεργία. Οι λεβητοποιοί γύρισαν πίσω.

Εκείνη την μέρα η Γενική συνέλευση των Ελαιοσαπωνοποιών στον Πειραιά αποφάσισε να κάνει “σκληρό αγώνα διαρκείας” αν εντός 48 ωρών δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα των Ελευσίνιων απεργών.

Στις 15 Ιουνίου στις 1:00 τα μεσάνυχτα οι απεργοί είδαν 2 φορτηγά και νόμιζαν ότι μεταφέρουν απεργοσπάστες. Επιτέθηκαν να τα σταματήσουν αλλά η αστυνομία τους εμπόδισε, τους χτύπησε και πυροβόλησε στον αέρα (πιθανώς και προς το μέρος τους).

Υπήρχε η είδηση ότι ο Κανελλόπουλος θα ξαναφέρει απεργοσπάστες το βράδυ με πλοίο και έτσι οι εργάτες έκαναν περιφρουρήσεις με βάρκες. Όταν ξημέρωσε ο τελώνης του λιμανιού πήρε τα κουπιά από τις βάρκες και τα μοτέρ. Μερικοί εργάτες είπαν ότι θα κινήσουν τις βάρκες με φτυάρια.

Το πρωί οι μπάτσοι θέλησαν να βάλουν έναν απεργοσπάστη στο Τιτάν, αλλά αμέσως εμφανίστηκαν 50 απεργοί και τον σπάσανε στο ξύλο και μαζί του και τους χωροφύλακες.

Αργότερα γίνεται και άλλη σύγκρουση μπάτσων και απεργών. Οι μπάτσοι ήταν έφιπποι και πεζοί, σύνολο 50 άτομα. Οι απεργοί όλοι είχαν πέτρες και ξύλα και κατάφεραν νικήσουν τους μπάτσους στην μάχη οι οποίοι όμως καθώς υποχωρούν τραυματίζουν 15 άτομα, επίσης πυροβολούν (μάλλον

στον αέρα). Από τους χωροφύλακες τραυματίζεται και ο ταγματάρχης. Οι χωροφύλακες συλλαμβάνουν 10 εργάτες και 4 εργάτριες. Τους κρατάνε μέσα στο εργοστάσιο. Όταν μερικές γυναίκες θέλησαν να τους πάνε φαγητό η αστυνομία τις έδιωξε με γροθιές.

Το μεσημέρι η αστυνομία θα αποφασίσει να τρομοκρατήσει οποιονδήποτε στέκεται αλληλέγγυος στους απεργούς. Στην ταβέρνα του Μαρούγκα, που κατά την διάρκεια της απεργίας έδινε φαΐ στους απεργούς βερεσέ, καθώς τρώγανε μερικοί απεργοί η αστυνομία τους επιτέθηκε πολύ βίαια και μαζί επιτέθηκαν και στον ταβερνιάρη, τον σπάσαν στο ξύλο και του σπάσανε και το μαγαζί. Επίσης οι μπάτσοι διώξαν και τους προλετάριους από το λιμάνι, τους πήραν στο κυνηγητό και πυροβολούσανε όπου να 'ναι. Χτύπησαν και έναν άλλον μαγαζάτορα, ο οποίος δεν πρόλαβε να κλείσει το μαγαζί του. Το κοπάνησαν και μπήκαν στο σπίτι του και χτύπησαν και την αδερφή του.

Οι συλληφθέντες πλέον είναι 25. Οι οινοπνευματεργάτες αν και σταμάτησαν την 24ωρη απεργία τους, αμέσως ξεκίνησαν να ξαναμαζεύουν υπογραφές για να απεργήσουν ξανά την επόμενη μέρα. Η χωροφυλακή έκλεισε το εργατικό κέντρο της Ελευσίνας.

Στις 16 Ιούνη κατά τις συγκρούσεις τραυματίστηκε ένα παιδί πολύ σοβαρά. Το τσαλαπάτησαν τα άλογα των μπάτσων. Τις επόμενες μέρες είναι σχεδόν σίγουρο ότι πέθανε (ο ριζοσπάστης αναφέρει ότι είναι ετοιμοθάνατο). Μπάτσοι και στρατός έχουν καταλάβει πλέον την Ελευσίνα πλήρως: 200 μπάτσοι κάθε είδους φυλάνε τα εργοστάσια (άγημα Ναυτών, ιπικό, απόσπασμα Ειδικής Ασφάλειας και μαθητευόμενοι από την σχολή χωροφυλακής). Τα ξημερώματα ο Κανελλόπουλος έφερε 2 φορητά με κρυμμένους απεργοσπάστες, οι απεργοί όταν το αντιλήφθηκαν πήγαν να τους εμποδίσουν και τότε χώθηκε ο στρατός κι η χωροφυλακή. Έγιναν 50 συλλήψεις και έπεσε πολύ ξύλο. Επίσης όλη μέρα μπάτσοι και στρατός κάνανε περιπολίες στην πόλη και κάναν συλλήψεις όταν βλέπανε πάνω από 2 προλετάριους μαζί. Το σχολείο και το εργοστάσιο (ο ριζοσπάστης δεν λέει ποιο αλλά μάλλον εννοεί το Τιτάν) έχουν μετατραπεί σε κρατητήρια. Όλη την μέρα συνελήφθησαν 80 εργάτες και 30 εργάτριες που οδηγήθηκαν στην Αθήνα για δίκη. Οι μαγαζάτορες της πόλης στέκονται ακόμα αλληλέγγυοι στους απεργούς, επιμένουν να δίνουν βερεσέ.

Στις 17 του Ιούνη η απεργία θα λήξει. Τα αιτήματα στην πλειοψηφία τους δεν θα ικανοποιηθούν άμεσα. Από αυτήν την άποψη η απεργία απέτυχε.

Νίκησε όμως αν λάβουμε υπόψη μας ότι το ταξικό μίσος συσσωρεύτηκε ακόμα πιο πολύ. Η εργατική τάξη της πόλης έδωσε έναν αγώνα μέσα από τον οποίο έδειξε την δύναμη της. Μια δύναμη που όσο και αν δεν θα το δείξουνε τα αφεντικά θα την λαμβάνουν υπόψη τα απόμενα χρόνια και μετά τον πόλεμο.

κάτι σαν επίλογος

Στα προηγούμενα είδαμε τις διάφορες όψεις της μεταμόρφωσης της Ελευσίνας, την ιστορική της φύση, τις πιθανές καταλήξεις τους και τις συνέπειες που γεννούν στις κοινωνικές συμπεριφορές και τις συνειδήσεις. Το εντυπο αυτό αποτελεί μια προσπάθεια για να αρθρωθεί ένας αντιεξουσιαστικός λόγος σχετικά με την Ελευσίνα, την ζωή σε αυτήν και τους ανθρώπους της. Εστίασε στις ασχήμιες της πόλης και προσπάθησε να βρει και να αναδείξει τις όποιες ομορφιές της.

Οι περιγραφές, αφηγήσεις και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν την έκδοση προφανώς και είναι ελλειπείς και δεν μπορούν παρά να εκφράζουν, στην καλύτερη, ένα κινηματικό όριο το οποίο και αυτό με την σειρά του πρέπει να ξεπεραστεί.

Αυτό το κείμενο τελειώνει εδώ έχοντας την επίγνωση ότι όσα ιστορικά αναφέρθηκαν είναι κάτι παραπάνω από περιληπτικά. Ίσως είναι και εσφαλμένα. Σίγουρα όμως δεν είναι πιο ανιστόρητα από τις κυρίαρχες αφηγήσεις και σίγουρα βρίσκονται πιο κοντά στην πραγματικότητα από ότι αυτές.

Η ιστορία της πόλης άλλωστε είναι γραμμένη από τους πολιτισμένους, το δήμο και τα αφεντικά. Για αυτό το λόγο οποιαδήποτε εξιστόρηση από ανταγωνιστική σκοπιά βρίσκει πολλά εμπόδια μπροστά της. Αρκετά από αυτά είναι ακόμα ανυπέβλητα.

sabotage eleusis 2021
Ελευσίνα 2019

Δύο αυτοκόλλητα που κολλήθηκαν στους τοίχους τις Ελευσίνες την άνοιξη του 2019.

ΣΚΑΤΑ
ΣΤΗΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ
ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ

sabotage-eleusis21.espivblogs.net

ELEUSIS 2021:

ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΩΝ ΑΦΕΝΤΙΚΩΝ

...

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΜΙΖΕΡΙΑΣ ΔΙΑΙΩΝΙΖΕΙ
ΤΗΝ ΜΙΖΕΡΙΑ

sabotage-eleusis21.espivblogs.net

